

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH
INWESTYCJI TERYTORIALNYCH
MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO
RADZYNIA PODLASKIEGO
na lata 2021-2027

Miasto Radzyń
Podlaski

Gmina Borki

Gmina Radzyń
Podlaski

Powiat Radzyński

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

Wstęp	2
1. Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego	4
2. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	6
3. Synteza diagnozy	8
4. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych	12
5. Zintegrowane Cele Operacyjne	15
6. Powiązania z Programem FEL 2021-2027 oraz wskaźniki rezultatu i produktu	18
7. System identyfikacji projektów w ramach ZIT	22
8. Lista projektów zintegrowanych	23
9. Źródła finansowania	26
10. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT	28
10.1. Porozumienie Gmin MOF w trybie art. 74 ustawy o samorządzie gminnym	29
10.2. Wdrażanie strategii i monitoring wskaźników	32
11. Opis zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	34
11.1. Rada społeczna MOF	34
11.2. Konsultacje z mieszkańcami MOF	35
Wykaz skrótów	39
Spis rysunków	40
Spis map	40
Spis tabel	40
Źródła:	40

Wstęp

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na lata 2021-2027 jest dokumentem o charakterze wdrożeniowym i uszczegóławiającym wybrane kwestie w stosunku do postanowień Strategii Rozwoju Ponadlokalnego¹ opracowanej dla powiatu radzyńskiego i siedmiu gmin z jego obszaru. Jednocześnie jest ona w pełni zgodna ze strategią ponadlokalną i prowadzi do osiągnięcia celów strategicznych i rozwojowych określonych na poziomie ponadlokalnym.

Przesłanki i podstawę prawną do opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego na poziomie europejskim określono w art. 28–30 rozporządzenia ogólnego oraz w art. 9 i art. 11 rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. Wdrażanie Instrumentu ZIT na poziomie krajowym zostało jednocześnie uregulowane w zapisach: ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce.

Nowe rozwiązania zaproponowane przez UE w ramach rozporządzeń Rady UE i Parlamentu Europejskiego wzmocniły podejście do istotności terytorializacji wsparcia. W tym zakresie należy zwrócić szczególną uwagę na Cel 5 polityki spójności – „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów”. W rozporządzeniach określono również instrumenty terytorialne, za pomocą których będzie realizowane wsparcie w ramach celu 5 (zintegrowane inwestycje terytorialne – ZIT, rozwój lokalny kierowany przez społeczność – RLKS, inne instrumenty terytorialne – IIT). Uzupełniająco będą mogły zostać wykorzystane również działania z pozostałych celów polityki spójności. Dla każdego z instrumentów zostały wskazane główne warunki. Wymogiem wspólnym dla wszystkich wskazanych w rozporządzeniach instrumentów terytorialnych jest posiadanie strategii terytorialnej.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego, która będzie pełnić funkcję takiej strategii została opracowana z wykorzystaniem metodologii partycypacyjno-eksperckiej. W proces jego powstawania zaangażowano mieszkańców, władze i pracowników samorządowych oraz ekspertów zewnętrznych. Dokument jest także odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy rozwojowe obszaru objętego instrumentem ZIT, a poprzez realizację zaplanowanych projektów zintegrowanych pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów strategicznych i rozwojowych. Zaplanowane w dokumencie strategicznym projekty mają służyć długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych.

Należy również zaznaczyć, że w procesie opracowania strategii zachowano spójność z dokumentami nadrzędnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Zwrócono szczególną uwagę na spójność z założeniami polityki regionalnej Państwa. Dlatego też strategia jest spójna z kierunkami i obszarami interwencji oraz celami określonymi w KSRR 2030 oraz SRWL

¹ Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035
<https://umradzynpodlaski.bip.lubelskie.pl/index.php?id=1281>

2030. Dodatkowo, dostosowano rodzaj i zakres interwencji oraz system wdrażania strategii do wyzwań i uwarunkowań perspektywy finansowej UE 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w dokumentach unijnych, krajowych i regionalnych.

Jak wynika z aktualnych trendów rozwojowych: rozwój zaawansowanych technologii, zmiany klimatu oraz globalizacja w pewien sposób determinują kierunki rozwoju. Potrzebne procesy restrukturyzacyjne i działania antykrzysowe, w tym ostatnie – wywołane pandemią COVID-19, wymagają zwrócenia uwagi na obszary, które gorzej radzą sobie z sytuacjami kryzysowymi, posiadają mniejszą odporność i wolniej odbudowują swoje gospodarki. Obszary te, bardzo często opierają się również na usługach z branży turystycznej oraz związanych z szeroko pojętą kulturą.

Bardzo ważną przesłanką opracowania Strategii ZIT jest także wzrastająca świadomość samorządów lokalnych i regionalnych dotycząca znaczenia korzyści płynących ze współpracy. Budowa powiązań miejsko-wiejskich na bazie lokalnych zasobów, w oparciu o zewnętrzne środki finansowe i know-how oraz racjonalne wykorzystanie przestrzeni, będzie główną szansą dla obszarów takich jak Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego objęty niniejszą strategią. Odpowiednie wykorzystanie alokacji przeznaczonej dla MOF pozwoli na realną poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej całego obszaru. Z uwagi na pozakonkursowy tryb wyboru projektów, możliwe będzie takie zaplanowanie interwencji, aby jej efekty jak najbardziej wspomagały rozwój JST wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego.

Nie należy również zapominać o istotnej przesłance opracowania strategii jako dokumentu integrującego społeczność wokół wspólnych problemów i interesów. Zaangażowanie lokalnych interesariuszy do procesu formułowania strategii i jej realizacji pozwala na: otwarcie pola publicznej dyskusji i budowy kompromisu wśród lokalnej społeczności wokół kierunku rozwoju obszaru, utworzenie podstawy do kontroli przestrzegania wspólnych ustaleń czy wreszcie stworzenie możliwości do wspólnego poznawania i doskonalenia procesu zarządzania rozwojem danego terytorium. Partycypacyjne podejście do procesu opracowania strategii pozwala władzom samorządowym uzyskać potwierdzenie obranych kierunków rozwoju przez mieszkańców. Lokalna społeczność uzyskuje w ten sposób również współodpowiedzialność za sprawy związane z jej otoczeniem. W przypadku Strategii ZIT uzyskujemy dodatkowy aspekt integracji i budowania wspólnoty pomiędzy mieszkańcami różnych gmin.

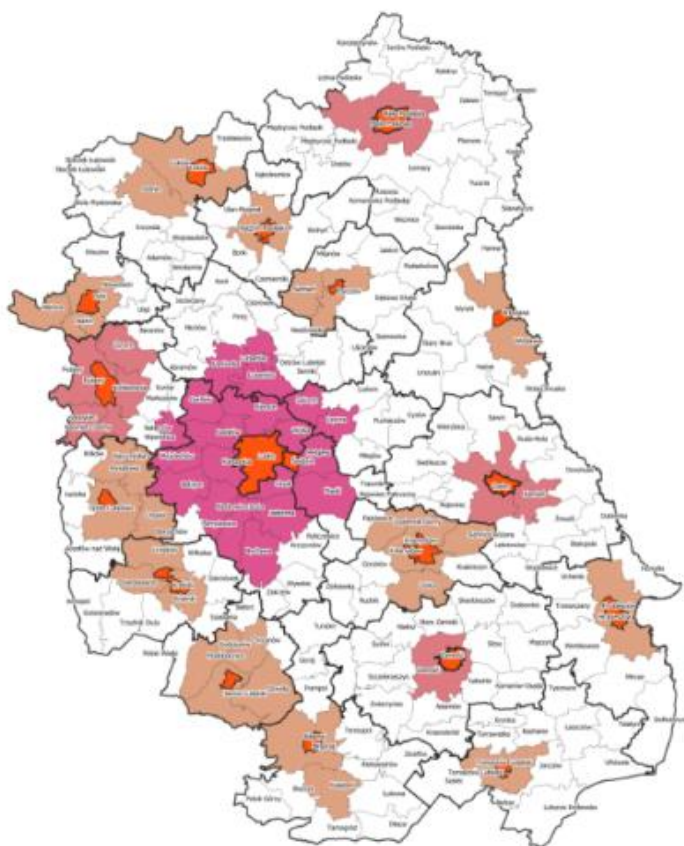
Zintegrowane Inwestycje Terytorialne będą realizowane w wybranych obszarach tematycznych, w szczególności wskazanych w umowie partnerstwa i określonych w programie Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027. Strategia ZIT koncentruje się zatem na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów miejskiego obszaru funkcjonalnego w taki sposób, aby posiadane zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę w zakresie wzrostu produktywności, skutecznej transformacji społeczno-gospodarczej realizującej cele UE, przy zaangażowaniu środowisk lokalnych: samorządów, podmiotów prywatnych, organizacji pozarządowych. Jednocześnie wskazuje również na potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów specyficznych dla MOF. Strategia ZIT jest zatem odpowiedzią na potrzebę wspólnego planowania i realizacji inwestycji o charakterze zintegrowanym.

1. Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego

Miejskie Obszary Funkcjonalne są jednym z typów OSI wyznaczanych na poziomie regionalnym. Wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego MOF mają na celu uzyskanie efektu synergii w procesach rozwojowych z wykorzystaniem koncentracji potencjału gospodarczego, społecznego i demograficznego. Delimitacja MOF, tj. wyznaczenie obszaru budowania potencjału rozwojowego miast oraz wzmacniania powiązań funkcjonalnych ośrodków rdzeniowych z otoczeniem, uwzględnia również określone w KSRR 2030 zasady polityki regionalnej. Miasto Radzyń Podlaski zostało sklasyfikowane wśród miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Zasięg terytorialny Strategii ZIT wynika z wyznaczenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego jako Obszaru Strategicznej Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i obejmuje on: Miasto Radzyń Podlaski, Gminę Borki, Gminę Radzyń Podlaski. Niniejszy dokument obejmuje zatem jednostki samorządu terytorialnego, które na potrzebę realizacji Instrumentu ZIT zgodnie z Umową Partnerstwa zawarły Porozumienie o współpracy w zakresie realizacji instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2021-2027, w trybie art. 74 ustawy o samorządzie gminnym.

Mapa 1 – Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie lubelskim

Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego, w tym: miasto Radzyń Podlaski – jako ośrodek rdzeniowy, gmina wiejska Radzyń Podlaski oraz gmina wiejska Borki, jako strefa zewnętrzna określone zostały jako jeden z MOF ośrodków lokalnych. W przypadku MOF Radzyna Podlaskiego podjęto również decyzję o udziale Powiatu Radzyńskiego jako partnera w ramach Strategii ZIT, a tym samym w procesie wdrażania Instrumentu ZIT. Wyznaczenie MOF dla Radzyna Podlaskiego determinuje zatem zakres terytorialny planowanego wsparcia w ramach Instrumentu ZIT, który dedykowany jest dla miast i ich obszarów funkcjonalnych.

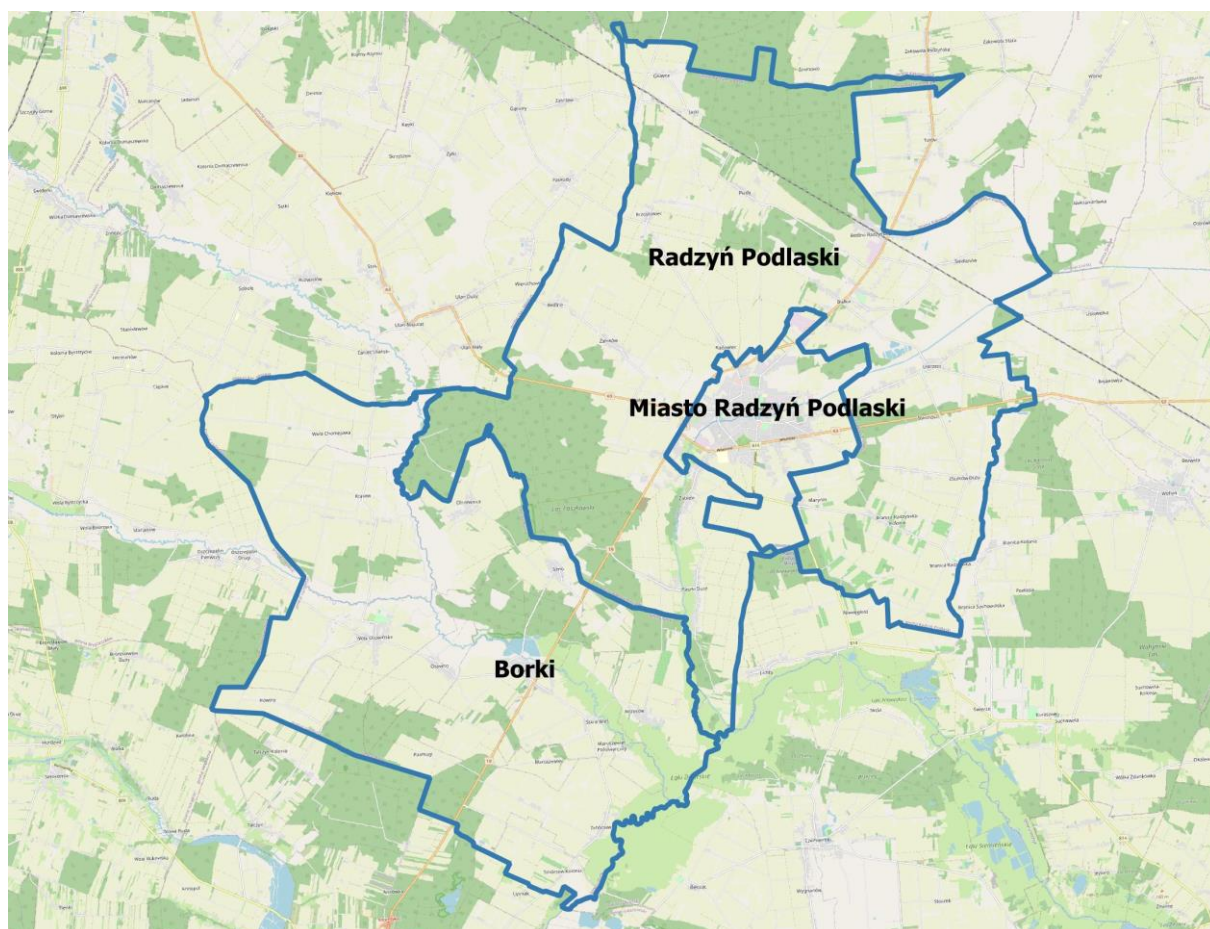
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Należy zaznaczyć, że OSI stanowią wybór strategiczny, którego konsekwencją jest skierowanie interwencji publicznej na dany obszar. Dlatego też, Radzyń Podlaski wraz ze swoim OF powinny otrzymać dedykowane wsparcie.

MOF Radzyna Podlaskiego jako ośrodek lokalny, pełni bardzo ważną rolę w ograniczaniu dysproporcji rozwojowych. Z uwagi na fakt, iż obszar doświadcza trudności zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym, niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia, która coraz częściej jest czynnikiem przyciągającym do mniejszych ośrodków. Bardzo istotna jest również kwestia lokalnej gospodarki i zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości miejsc pracy. Ze względu na dynamiczny rozrost stref podmiejskich, niezwykle kluczowym zagadnieniem jest prowadzenie działań, które będą zapobiegać rosnącym kosztom ekonomicznym, społecznym i ekologicznym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

W związku z powyższym, działania zaplanowane w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych są ukierunkowane na skuteczniejszą koordynację inicjatyw mających na celu zaspokojenie potrzeb mieszkańców całego obszaru funkcjonalnego, a nie tylko poszczególnych jednostek administracyjnych.

Mapa 2 – Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego

Źródło: opracowanie własne.

2. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych została określona na poziomie europejskim jako strategia terytorialna w art. 29 rozporządzenia ogólnego. W dokumentach krajowych, zakres rzeczowy Strategii ZIT reguluje art. 34 ust. 14 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz rozdział 8.2 Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Jest to minimum warunków, jakie musi spełnić strategia terytorialna pełniąca funkcję Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Niniejszy dokument zawiera wszystkie wymagane elementy wskazane w poniższej tabeli. W ramach Strategii ZIT wykorzystano również odpowiednie zapisy szerszej Strategii Ponadlokalnej dostosowując je jednocześnie do specyfiki Instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Należy w tym miejscu podkreślić pełną zgodność wskazanych dokumentów strategicznych oraz wskazać na łączące je wzajemne relacje. Zgodnie z założeniami na poziomie ponadlokalnym, Strategia ZIT pełni funkcję wdrożeniową w stosunku do zapisów Strategii Ponadlokalnej w zakresie instrumentu terytorialnego jakim jest ZIT. Wypełnia wszelkie wymagania ustawowe, pozwalające MOF na wykorzystanie alokacji w ramach instrumentu.

Tabela 1 – Wymagania wobec Strategii ZIT na poziomie europejskim i krajowym

	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060	Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce oraz Ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027
Wymagany zakres strategii	<p>Strategie terytorialne zawierają następujące elementy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia; 2) analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych; 3) opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru; 4) opis udziału partnerów zgodnie z art. 8 w przygotowaniu strategii i jej realizacji. <p>Strategie terytorialne mogą również zawierać wykaz operacji, które mają być wspierane.</p>	<p>Strategia ZIT określa w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych; 2) cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu; 3) listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami; 4) źródła jej finansowania; 5) warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT; 6) opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwe podmioty

		reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.
--	--	---

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z wymogami obowiązującego prawa, Strategia ZIT została opracowana i będzie zarządzana przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64, art. 74 i art. 84 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. W przypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego Podjęto decyzję o współpracy na podstawie art. 74 tj. w formie Porozumienia. Zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa pozwoliło na określenie: zasad współpracy pomiędzy JST realizującymi strategię oraz roli lidera, w tym również w zakresie reprezentacji Związku ZIT wobec władz krajowych i regionalnych. Podstawowym zadaniem Związku ZIT jest kreowanie polityki rozwoju na obszarze realizacji ZIT i koordynowanie realizacji projektów wynikających ze Strategii ZIT.

Zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, Projekty ZIT mogą realizować wszystkie cele polityki spójności wskazane w rozporządzeniu ogólnym. W niniejszym dokumencie wybrano obszary kluczowe z punktu widzenia JST wchodzących w skład MOF. Interwencje wdrażane w ramach Strategii ZIT w perspektywie finansowej 2021-2027 będą miały charakter zintegrowany i ponadlokalny i będą służyć wzmocnieniu relacji funkcjonalnych. Wybór obszarów strategicznych był również podyktowany zapisami programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, który określił Cele Szczegółowe możliwe do realizacji w ramach instrumentu ZIT w województwie lubelskim. Szczególne znaczenie w wyborze projektów miała również zasada dotycząca możliwości finansowania wyłącznie przedsięwzięć zintegrowanych, rozwiązujących wspólne problemy, w tym projektów realizowanych wspólnie na etapie przygotowania i realizacji.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych została poddana procesom konsultacyjnym, gwarantując udział w pracach nad jej przygotowaniem i wdrażaniem partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji. Opis niniejszego procesu został zawarty w niniejszym dokumencie. Natomiast sprawozdanie konsultacji społecznych stanowi do niego załącznik.

Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład MOF, przystąpią do realizacji postanowień Strategii ZIT po zaopiniowaniu jej przez właściwą instytucję zarządzającą programem regionalnym województwa lubelskiego w zakresie możliwości finansowania Strategii ZIT w ramach FEL 2021-2027.

3. Synteza diagnozy

Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT została opracowana na podstawie szerokiego zakresu Diagnozy stanu wyjściowego do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035, która zawierała szereg danych na poziomie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Dzięki temu, można było wykorzystać je również podczas syntezy diagnozy dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego. W procesie opracowywania niniejszego rozdziału wykorzystano część wniosków syntezy o charakterze ponadlokalnym oraz opracowano wnioski specyficzne dla MOF, bądź JST wchodzących w jego skład. Należy zaznaczyć, że Diagnoza stanu wyjściowego obszaru współpracy ponadlokalnej prezentuje dane dotyczące obszaru poddanego analizie w ujęciu dynamicznym i porównawczym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach i została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Synteza diagnozy bazuje zatem na analizie podzielonej na sześć głównych rozdziałów i kilka podrozdziałów tematycznych na które składają się:

1. Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze
 - 1.1. Położenie
 - 1.2. Struktura gruntów
 - 1.3. Walory przyrodnicze i obszary chronione
 - 1.4. Uwarunkowania klimatyczne
2. Społeczeństwo
 - 2.1. Struktura ludności
 - 2.2. Aktywność społeczna mieszkańców
 - 2.3. Opieka nad dziećmi do lat 3
 - 2.4. Szkolnictwo i wychowanie przedszkolne
 - 2.5. Polityka senioralna
3. Aktywność gospodarcza
 - 3.1. Rynek pracy
 - 3.2. Sektor rolniczy
 - 3.3. Sektor przedsiębiorstw
4. Jakość życia
 - 4.1. Drogi i transport
 - 4.2. Zasoby mieszkaniowe
 - 4.3. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna
 - 4.4. Sieć rozdzielcza
 - 4.5. Zagospodarowania odpadów
 - 4.6. Bezpieczeństwo mieszkańców
 - 4.7. Sport i rekreacja

- 5. Kultura i Turystyka
 - 5.1. Atrakcyjność turystyczna
 - 5.2. Kultura
- 6. Zarządzanie i finanse
 - 6.1. Finanse
 - 6.2. Dokumenty strategiczne

Synteza przedstawia Miejski Obszar Funkcjonalny jako element szerszego Partnerstwa. Jednak dzięki temu, że diagnoza zawiera wiele szczegółowych informacji dotyczących poszczególnych JST możliwe było zagregowanie danych i przedstawienie wniosków dla MOF. Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2015–2019. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono. W procesie analitycznym wykorzystano szereg wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych GUS oraz dane pochodzące od instytucji zewnętrznych. Całość diagnozy została podsumowana w niniejszym rozdziale jako syntetyczne wskazanie najważniejszych wniosków wynikających z części diagnostycznej. Należy również zaznaczyć, że kolejny etap prac tj. analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego pozwoliła na wybranie najważniejszych elementów zaprezentowanych w syntezie diagnozy, a następnie określenie celów strategicznych i rozwojowych.

Tabela 2 – Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT

Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze	Społeczeństwo	Jakość życia
<ul style="list-style-type: none"> - Miejski Obszar Funkcjonalny położony jest w środkowo – wschodniej Polsce, w północnej części województwa lubelskiego. - Łączna powierzchnia administracyjna obszaru wynosi 286 km². - Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego dominującym kierunkiem wykorzystania powierzchni są użytki rolne. - Na terenie Miasta Radzyń Podlaski znajduje się znaczący udział gruntów zurbanizowanych i zabudowanych. - Gmina Radzyń Podlaski charakteryzuje się 	<ul style="list-style-type: none"> - Na koniec 2019 r. liczba ludności Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 29 731 mieszkańców. - We wszystkich gminach MOF możemy zauważyć spadek liczby ludności. - Największa gęstość zaludnienia ze wszystkich gmin MOF odnotowana jest na terenie Miasta Radzyń Podlaski. - Średnio na 100 mężczyzn w obszarze przypada 102 kobiety. - Liczba zawieranych małżeństw na terenie MOF zdecydowanie spada. - Wskaźnik obciążenia demograficznego tj. liczba 	<ul style="list-style-type: none"> - Miejski Obszar Funkcjonalny jest punktem przecięcia dróg krajowych 63 i 19. - Na terenie MOF znajduje się droga wojewódzka: nr 814. - Infrastruktura kolejowa znajdująca się na terenie MOF związana z linią kolejową nr 30 na trasie Lublin – Łuków przebiega przez Gminę Radzyń Podlaski. - Liczba mieszkań w MOF regularnie rośnie i w 2019 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła średnio 327,23.

<p>największą lesistością ze wszystkich gmin MOF (na poziomie 29,2%).</p> <ul style="list-style-type: none"> - MOF Radzyna Podlaskiego jest obszarem o wysokim poziomie atrakcyjności przyrodniczej. - Wysoki poziom nasłonecznienia daje możliwość efektywnego wykorzystania OZE. - Na terenie MOF znajdują się zbiorniki wodne wymagające przystosowania na potrzeby retencji wodnej. - Miejski Obszar Funkcjonalny położony jest w zasięgu regionu klimatycznego wschodnio małopolskiego, krainy klimatycznej chełmsko-podlaskiej. Klimat charakteryzuje ciepłym i długim latem, oraz dłuższym okresem trwania zimy. - Występują okresy opadowe dające możliwości zagospodarowania wód. 	<p>ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w MOF wynosi 32,8.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gminy z największym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym to Miasto Radzyń Podlaski, Gmina Radzyń Podlaski. - Najlepszą sytuację pod kątem klubów seniora odnotowujemy w gminie Borki, posiadającej dwa takie kluby. - Prognozuje się wzrost liczby ludności w wieku senioralnym. - Największy zasób ludności w wieku produkcyjnym stanowi Miasto Radzyń Podlaski. - W Miejskim Obszarze Funkcjonalnym, saldo migracji jest zdecydowanie ujemne. - Zdecydowanie największa liczba organizacji pozarządowych zarejestrowana była na terenie Miasta Radzyń Podlaski (70 organizacji w 2019 r.). - Na terenie Gminy Borki działa najczęściej KGW (7). - Największą liczbę dzieci do lat 3 odnotowano w Mieście Radzyń Podlaski. - Na terenie Gminy Borki nie ma żadnych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. - Miasto Radzyń Podlaski ma współczynnik skolaryzacji przekraczający 100, tzn. że zapewnia edukację przedszkolną i szkolną, również dla dzieci z pozostałych gmin 	<ul style="list-style-type: none"> - W gminach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego na przestrzeni okresu 2015-2019 odnotowuje się regularny spadek wartości wskaźnika ludności korzystającej z pomocy społecznej. - Głównym ośrodkiem ochrony zdrowia w MOF jest Miasto Radzyń Podlaski. - Na przestrzeni lat 2015-2019 długość sieci wodociągowej w MOF systematycznie wzrastała i w 2019 r. wynosiła 434,5 km. - Infrastruktura kanalizacyjna nie rozwija się tak jak szybko jak sieć wodociągowa. Łączna jej długość to 273,4 km. Jednak występuje duża dysproporcja pomiędzy Miastem Radzyń Podlaski a pozostałymi gminami. - Najwięcej ludności korzystającej z gazu zamieszkuje Miasto Radzyń Podlaski. Gmina Borki nie jest zgazyfikowana. - Na terenie MOF, od 2010 roku działa Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Spółka z o.o. - W MOF przeważają zagrożenia komunikacyjne. Drugie w kolejności są wydarzenia pogodowe. - Jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo mieszkańców znajdują się głównie w Mieście Radzyń Podlaski.
---	--	---

	<p>Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> - W celu zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia należy podjąć działania wspierające lokalne szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kultura fizyczna i sport stanowią dla mieszkańców obszaru bardzo ważną sferę życia publicznego. - Identyfikuje się braki w przyszłolnej infrastrukturze sportowej. - Na terenie MOF istnieje potrzeba tworzenia rozwiązań cyfrowych zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa, jakości i dostępności e-usług skierowanych do obywateli. - Część infrastruktury szkolnej na terenie MOF wymaga dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Aktywność gospodarcza	Kultura i Turystyka	Zarządzanie i finanse
<ul style="list-style-type: none"> - Najwyższy poziom liczby osób pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest w Mieście Radzyń Podlaski. W 2019 r. wynosił on 350. - Na terenie MOF zarejestrowano 766 osób bezrobotnych. - Na przestrzeni lat 2015 – 2019 możemy zaobserwować spadek liczby bezrobotnych w MOF. - Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi odpowiednio: 72 – Miasto Radzyń Podlaski, 51 – Borki, 58 – Radzyń Podlaski. - Znaczna część gospodarstw utrzymuje się również z dochodu z pracy najemnej oraz pozarolniczej działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> - Turystyka jako ważna gałąź gospodarki może stanowić ważny element rozwojowy w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym. - Miejski Obszar Funkcjonalny wraz ze swoimi walorami przyrodniczymi posiada duży potencjał turystyczny i doskonałe warunki do uprawiania różnych form rekreacji i wypoczynku. - Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego działa Punkt Informacji Turystyczno-Kulturowej, przy ul. Jana Pawła II 2 (pałac Potockich). - Ważnym elementem infrastruktury turystycznej są szlaki rowerowe. - Zabytkowy Park w Woli Osowińskiej stanowi istotny zasób turystyczny MOF. - Oznakowane piesze szlaki turystyczne wychodzące z 	<ul style="list-style-type: none"> - We wszystkich gminach MOF na przestrzeni lat 2015-2019 możemy zaobserwować systematyczny i znaczący wzrost poziomu dochodów. - Najwyższy wzrost dochodów odnotowano w Gminie Borki, gdzie poziom dochodów w badanym okresie wzrósł o 61,25%. - Poziom wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca we wszystkich gminach MOF stale rośnie. - Najwyższą wartość wydatków na mieszkańca w 2019 r. odnotowano w Gminie Borki. - Średnia wartość wskaźnika dochodów dla całego MOF jest wyższa od wydatków. - Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego wykazują dużą skuteczność w

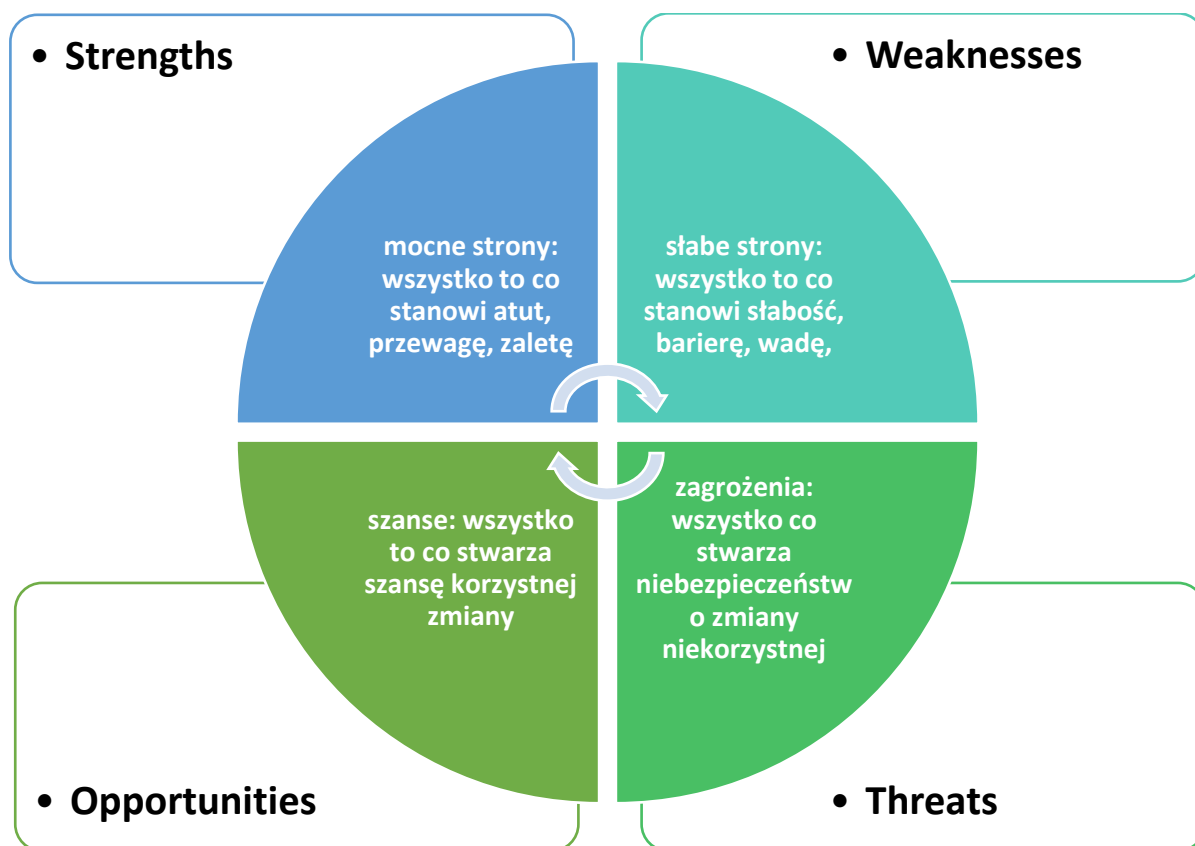
<p>- Gmina Radzyń Podlaski dominuje w MOF pod względem uprawy roślin i hodowli zwierząt.</p> <p>- W 2019 r. na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego znajdowały się 2 394 podmioty z sektora prywatnego.</p> <p>- W 2019 r. na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego 1865 osób prowadziło działalność gospodarczą.</p> <p>- Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników.</p>	<p>Radzynia Podlaskiego mają długość prawie 80 km.</p> <p>- Na terenie MOF znajduje się dość duża liczba zabytków odnotowanych w wykazie zabytków woj. lubelskiego.</p> <p>- Odnotowuje się stały wzrost liczby uczestników imprez kulturalnych.</p> <p>- Głównym ośrodkiem kulturalnym MOF jest Miasto Radzyń Podlaski.</p> <p>- Uzupełnieniem oferty kulturalnej dla mieszkańców obszaru jest oferta biblioteczna.</p> <p>- Księgozbiór biblioteczny w gminach MOF jest dość bogaty i zawiera 144 289 egzemplarzy.</p> <p>- Infrastruktura na rzecz rozwoju turystyki i kultury w MOF wymaga dalszych inwestycji.</p> <p>- Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe stanowi istotny zasób rozwojowy MOF.</p>	<p>pozyskiwaniu środków zewnętrznych.</p> <p>- Wszystkie JST MOF posiadają strategiczne dokumenty sektorowe w zakresie: rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej i problemów społecznych.</p> <p>- Część budynków publicznych na terenie MOF wymaga termonodernizacji.</p>
---	--	--

Źródło: opracowanie własne.

4. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych

Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych w postaci analizy SWOT bazuje na wnioskach z przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz wynikach ankiety zrealizowanej wśród mieszkańców i lokalnych interesariuszy obszaru funkcjonalnego w trakcie procesu opracowywania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035. Należy jednak zaznaczyć, iż z uwagi na charakter analizowanych informacji i indywidualne przedstawienie danych dla każdej z JST, możliwe było zestawienie cech charakterystycznych dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Zależności, związki i funkcjonalności przenikające się w ramach gmin: Miasto Radzyń Podlaski, Radzyń Podlaski oraz Borki są szczególnie silne i istotne. Na tej właśnie podstawie zidentyfikowano poszczególne elementy analizy SWOT:

Rysunek 1 – Elementy analizy SWOT

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym etapem analizy SWOT była ocena ważności poszczególnych czynników i wybór tych, które pełnią najistotniejszą rolę dla dalszego rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Obydwa etapy zostały zrealizowane również z udziałem kluczowych interesariuszy lokalnych.

Wśród ogólnych zaleceń wynikających z analizy SWOT należy zwrócić uwagę na dwie podstawowe zasady, które powinny znaleźć zastosowanie w MOF. Należy redukować zagrożenia i wykorzystać szanse oraz eliminować słabe strony i wzmacniać mocne strony. Warto również zwrócić uwagę na relacje zachodzące odpowiednio między poszczególnymi elementami analizy SWOT.

Taką uporządkowaną analizę stopnia oddziaływania poszczególnych czynników na siebie wzajemnie i prognostycznych skutków wskazanych relacji możemy traktować jako punkt wyjścia do sformułowania wyzwań i zintegrowanych celów rozwojowych dla całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Wskazane elementy analizy SWOT w znacznej części pokrywają się z elementami analizy opracowanej na poziomie ponadlokalnym. Biorąc jednak pod uwagę specyficzny charakter MOF, dokonano ponownego przeglądu i priorytetyzacji: silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla obszaru.

SILNE STRONY:

1. Walory przyrodnicze.
2. Dziedzictwo kulturowe i zabytki.
3. Rosnąca aktywność społeczna.
4. Obiekty sportowo-rekreacyjne.
5. Atrakcyjność turystyczna obszaru.
6. Wolne tereny możliwe do wykorzystania jako inwestycyjne.
7. Dobra dostępność komunikacyjna.
8. Przyjazny klimat dobrosąsiedzki.
9. Wysoki poziom edukacji.
10. Rozwijające się rolnictwo.
11. Wysoki poziom nasłonecznienia.
12. Duża liczba organizacji działających na rzecz seniorów.
13. Sprawne organizacje pozarządowe.

SŁABE STRONY:

1. Niewykorzystany potencjał turystyczny.
2. Niedostateczne dofinansowanie remontów dróg lokalnych.
3. Zbyt niski poziom płac oferowany na rynku pracy.
4. Zbyt małe nakłady na remont obiektów zabytkowych.
5. Niedostateczna liczba mieszkań komunalnych.
6. Nieuzbrojone i rozproszone tereny inwestycyjne.
7. Niewykorzystany potencjał OZE.
8. Zbyt mała liczba żłobków.
9. Oferta edukacyjna niedostosowana do potrzeb rynku pracy.
10. Zanieczyszczone nieodpowiednimi źródłami ciepła powietrze.
11. Uboga oferta programowa wsparcia seniorów.
12. Braki w szkolnej infrastrukturze sportowej.
13. Niedostateczna ilość ścieżek rowerowych.

SZANSE:

1. Rozbudowa przestrzeni dla aktywnego wypoczynku.
2. Odpowiednia promocja obszaru.
3. Zwiększenie wykorzystania małej retencji.
4. Rozwój turystyki.
5. Rozwój infrastruktury drogowo-komunikacyjnej.
6. Wykorzystanie walorów przyrodniczych.
7. Rozwój oferty kulturalnej.
8. Poprawa jakości przestrzeni publicznej.
9. Podejmowanie wspólnych inicjatyw przez gminy.
10. Rozwój energii z OZE.
11. Cyfryzacja usług publicznych.
12. Utworzenie ośrodków wsparcia seniorów.
13. Utworzenie centrum rehabilitacji i usługi dla osób z niepełnosprawnościami.
14. Wykorzystanie potencjału zabytkowego centrum Radzynia Podlaskiego.

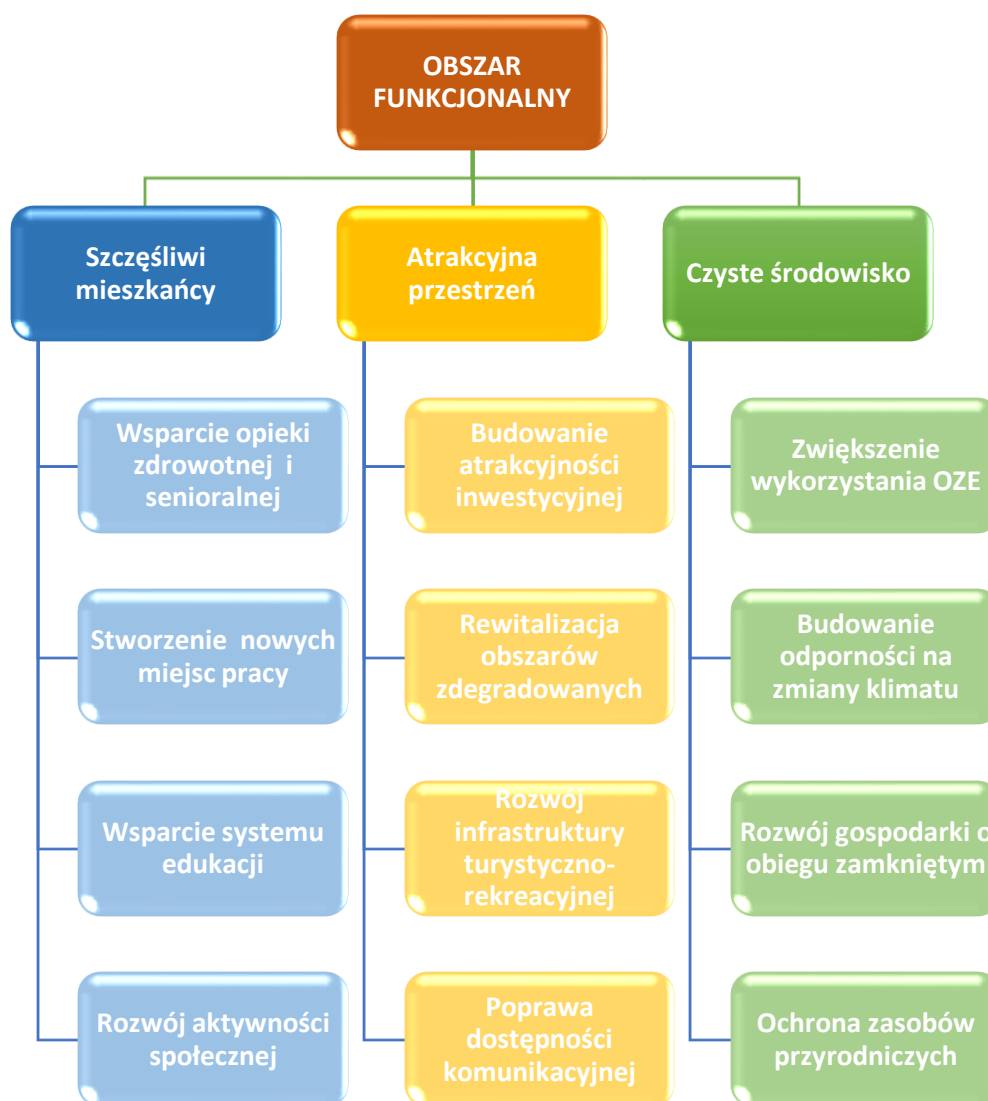
ZAGROŻENIA:

1. Wzrost cen.
2. „Starzenie się” społeczeństwa i emigracja ludzi młodych
3. Rosnąca ilość odpadów komunalnych.
4. Utrzymywanie się pandemii COVID-19.
5. Zbyt niskie płace.
6. Postępujące zanieczyszczenie środowiska.
7. Niedostateczna ochrona małych gospodarstw rodzinnych.
8. Niszcząca infrastruktura drogowo-komunikacyjna.
9. Brak uregulowań prawnych służących ochronie gospodarstw rolnych.
10. Degradacja przestrzeni publicznej.
11. Niedostateczny rozwój gospodarczy terenów Polski Wschodniej.
12. Zbyt mała liczba turystów.
13. Zmiany klimatyczne.

5. Zintegrowane Cele Operacyjne

W dokumencie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035, zaproponowano trzy cele strategiczne oraz uszczegóławiające je cele operacyjne dla Obszaru Funkcjonalnego, w którego skład wchodzi: Powiat Radzyński i siedem gmin z jego obszaru: Miasto Radzyń Podlaski, Borki, Czemierniki, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan-Majorat, Wołyń. Cele określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Opisują przejście od sytuacji wyjściowej do sytuacji pożądanej. Odpowiadają one na potrzeby rozwojowe Obszaru Funkcjonalnego oraz mają stanowić odpowiedź na jego problemy i potencjały. Z uwagi na fakt, że w ramach powyższej strategii wskazano istnienie na jej terytorium Obszaru Strategicznej Interwencji w postaci Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego niezbędne jest wskazanie celów zintegrowanych i najistotniejszych z punktu widzenia gmin wchodzących w jego skład. Cele te mają zostać zrealizowane za pomocą Instrumentu ZIT, który w województwie lubelskim jest dedykowany właśnie miejskim obszarom funkcjonalnym.

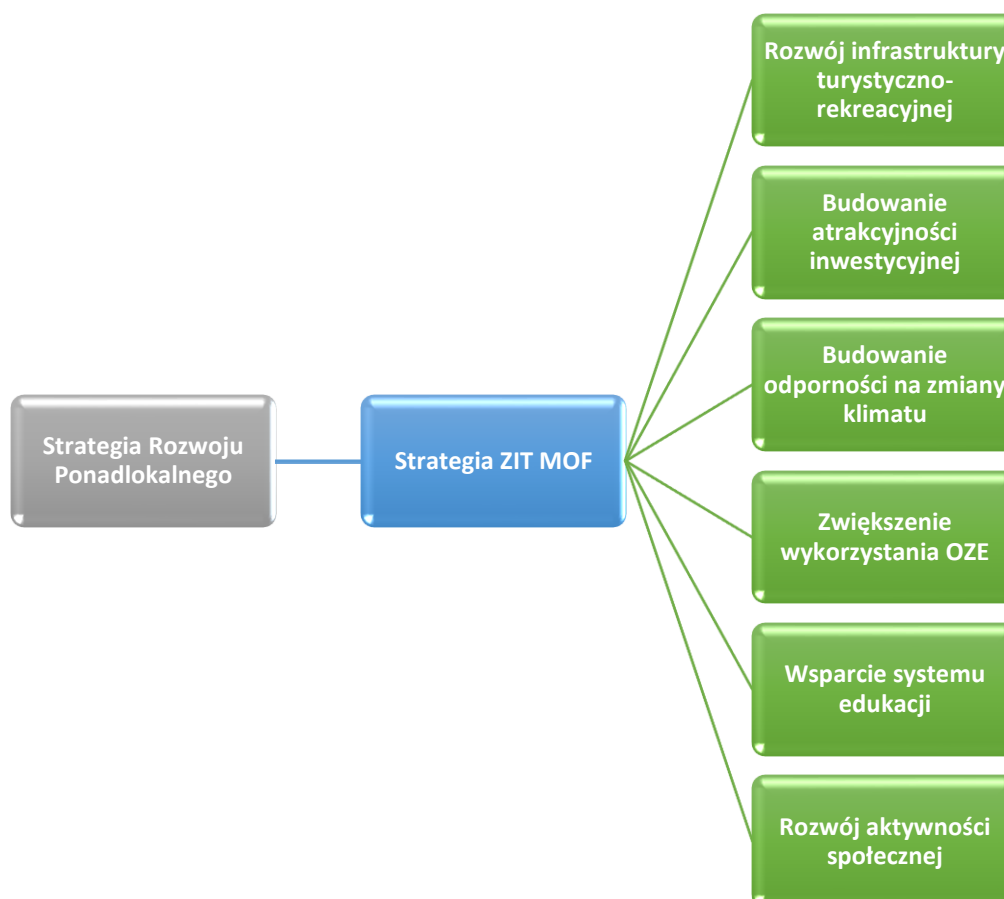
Rysunek 3 – Układ celów strategicznych i operacyjnych SRP

Źródło: Opracowanie własne.

Dlatego też, spośród celów operacyjnych wskazanych w SRP, zgodnie z jej postanowieniami - wybrano cele specyficzne dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, które zostały określone mianem Zintegrowanych Celów Operacyjnych. Cele te w sposób szczególny łączą się z problematyką i potrzebami MOF Radzyna Podlaskiego. Identyfikacja kluczowych zmian niezbędnych do realizacji założonych Zintegrowanych Celów Operacyjnych ZIT pozwoli na określenie zarówno najważniejszych kierunków interwencji, jak i konkretnych projektów pozwalających na ich osiągnięcie.

Rysunek 4 – Wybrane cele operacyjne SRP zidentyfikowane jako Zintegrowane Cele Operacyjne ZIT

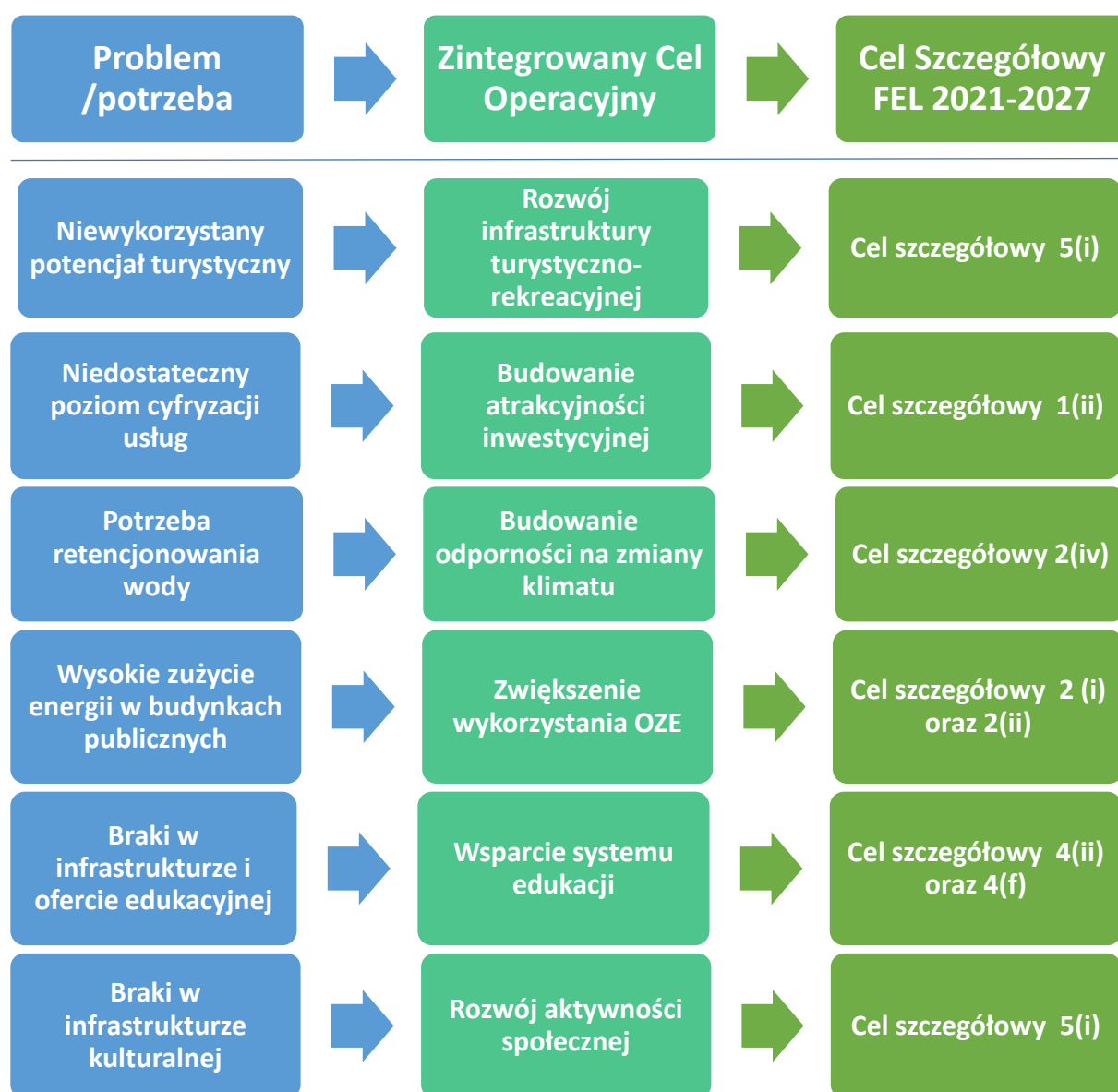

Źródło: Opracowanie własne.

Struktura celów w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego tworzy logicznie powiązany, spójny system odpowiadający na poszczególne kategorie problemowe. Realizacja zaplanowanych kierunków działań powinna zapewniać osiągnięcie celów operacyjnych, co z kolei przyczyni się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Zgodnie z założeniami wdrożeniowymi SRP, w ramach interwencji realizowanej za pomocą instrumentu terytorialnego ZIT zostaną osiągnięte cele operacyjne SRP określane również jako Zintegrowane Cele Operacyjne ZIT. Zaplanowane zgodnie ze strukturą celów rozwojowych i operacyjnych: Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej, Zwiększenie wykorzystania OZE, Budowanie odporności na zmiany klimatu, Rozwój aktywności społecznej oraz Wsparcie systemu edukacji to najważniejsze elementy mające wpływ na rozwój Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego.

Wskazane Zintegrowane Cele Operacyjne mają również pokazywać wykorzystanie podejścia zintegrowanego w procesie realizacji postanowień dokumentów strategicznych. Zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce wyłącznie projekty o charakterze zintegrowanym otrzymają wsparcie w ramach instrumentu ZIT. Strategia ZIT MOF Radzyna Podlaskiego została opracowana z uwzględnieniem lokalnych powiązań funkcjonalnych i bazuje na potencjałach i potrzebach MOF oraz uwzględnia zintegrowane podejście do realizacji inwestycji. Zintegrowany charakter przedsięwzięcia gwarantuje realizacja projektów kompleksowo rozwiązujących szerszy zakres problemów, wykorzystujący szerszy zakres potencjałów, odpowiadający na szerszy zakres potrzeb różnych grup beneficjentów końcowych, łączący różne działania. Należy zaznaczyć, że dopuszcza się w tym zakresie realizację projektów partnerskich wzmacniających uzyskanie efektu synergii.

Rysunek 5 – Matryca Zintegrowanych Celów Operacyjnych ZIT i CS FEL 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne.

6. Powiązania z Programem FEL 2021-2027 oraz wskaźniki rezultatu i produktu

Wskazane Zintegrowane Cele Operacyjne są bezpośrednio związane z konkretnymi potrzebami i problemami MOF. Jednocześnie realizują one Cele Szczegółowe FEL 2021-2027 co determinuje wybór wskaźników rezultatu i produktu powiązanych z realizacją programu operacyjnego dla województwa lubelskiego.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych koncentruje się na wyzwaniach stojących przed Miejskim Obszarem Funkcjonalnym. Zintegrowane Cele Operacyjne odnoszą się do dwóch najważniejszych obszarów problemowych. Oczekiwane rezultaty wskazują jaki efekt planowanych działań zostanie osiągnięty w ramach wymienionych celów. Jest to określone poprzez wskaźniki rezultatu i produktu przypisane do wybranych Celów Szczegółowych z programu FEL 2021-2027. Rezultaty zaplanowanej interwencji będą zatem mierzone za pomocą wskaźników związanych bezpośrednio z opracowaną diagnozą obszaru wsparcia oraz określonych na poziomie każdego z ZCO. Tak samo jak cele, rezultaty realizacji przedsięwzięć muszą być koniecznie weryfikowalne i mierzalne.

Jednostki samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego będą aktywnie współpracować, aby zadbać o poczucie zadowolenia mieszkańców, atrakcyjność otaczającej ich przestrzeni i czyste środowisko przyrodnicze. Kwestie te zostaną rozwiązane poprzez poprawę sytuacji w zakresie: atrakcyjności przestrzeni, rozwoju potencjału turystycznego oraz adaptację JST do zmian klimatu z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i działaniami na rzecz czystego środowiska. Oczekiwane zmiany i rezultaty zaplanowanych działań można przedstawić w postaci poniższej tabeli obrazującej wskaźniki rezultatu i produktu powiązane z realizacją programu FEL 2021-2027, jednostkę miary oraz ich wartość bazową i docelową.

Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe

Zintegrowany Cel Operacyjny	Cele Szczegółowe FEL 2021-2027	Wskaźnik rozwojowy (WP/WR)	Jedn. miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (WP)	szt.	0	?
		Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (WR)	osoby/rok	0	?

Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej	1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywaniu usług, produktów i procesów cyfrowych (WP)	szt.	0	?
		Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych (WR)	użytkownicy/rok	0	?
Budowanie odporności na zmiany klimatu	2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Pojemność obiektów małej retencji (WP)	m3	0	?
		Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmiany klimatu (WP)	ha	0	?
		Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (WR)	os.	0	?
Zwiększenie wykorzystania OZE	2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m2	0	?
		Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	0	?

	kryteriami zrównoważonego rozwoju	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	0	?
		Ilość wytworzonej energii elektrycznej ze źródeł OZE	MWh/rok	0	?
		Ilość wytworzonej energii cieplnej ze źródeł OZE	MWh/rok	0	?
Wsparcie systemu edukacji	4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Liczba przebudowanych lub rozbudowanych szkół (WP)	szt.	0	?
		Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych (WR)	użytkownicy/rok	0	?
	Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem (WP)	osoby	0	?

	odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem (WP)	podmioty	0	?
		Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu (WR)	os.	0	?
		Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (WR)	os.	0	?
Rozwój aktywności społecznej	5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (WP)	szt.	0	?
		Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (WR)	osoby/rok	0	?

Źródło: opracowanie własne.

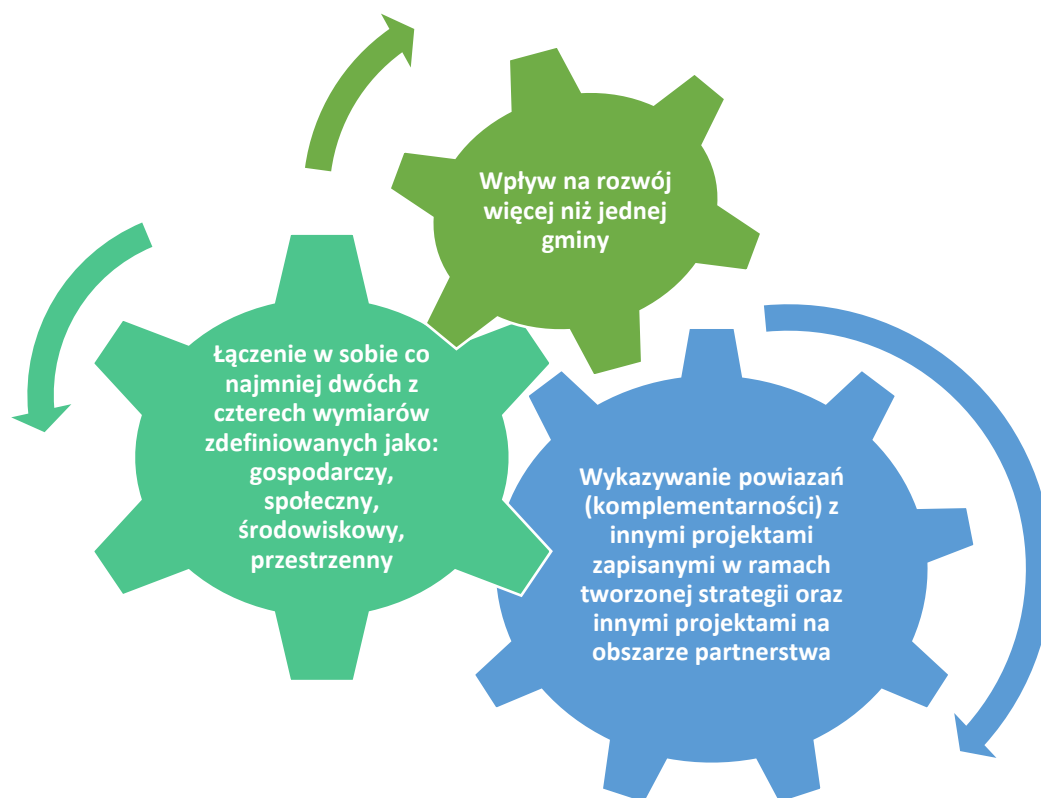
7. System identyfikacji projektów w ramach ZIT

Zgodnie z definicją proponowaną przez Centrum Wsparcia Doradczego, projekt strategiczny może być środkiem osiągnięcia jednego lub kilku celów strategicznych. Może też być nastawiony na osiągnięcie całości danego celu lub jego części. Nie ma więc zalecenia, aby jednemu celowi odpowiadał jeden projekt. Bezpośrednim źródłem projektów są określone wcześniej cele strategii, wynikające ze zidentyfikowanych na etapie diagnostycznym potrzeb i problemów. Projekty strategiczne powinny wskazywać sposoby rozwiązania określonych problemów lub wzmacniać zidentyfikowane potencjały. Każdy z projektów strategicznych musi być zarówno partnerski, jak i zintegrowany.

Przez projekt partnerski rozumiemy: projekt realizowany wspólnie przez uczestników partnerstwa lub projekt podzielony na odrębne podprojekty realizowane przez poszczególnych partnerów, jednak wytwarzający wspólny rezultat. Należy unikać projektów realizowanych przez pojedynczych uczestników partnerstwa, wyłącznie w odpowiedzi na potrzeby ograniczonej społeczności obszaru.

Przez projekt zintegrowany rozumiemy projekt kompleksowo rozwiązujący szerszy zakres problemów, wykorzystujący szerszy zakres potencjałów, odpowiadający na szerszy zakres potrzeb różnych grup beneficjentów końcowych, łączący różne działania (np. inwestycyjne, edukacyjne, organizacyjne itd.). Należy unikać projektów zaspokajających wyłącznie jedną wąsko sformułowaną potrzebę jednej grupy mieszkańców poprzez jeden rodzaj działania (np. inwestycje). Projekty włączone do strategii powinny mieć trzy cechy.

Rysunek 6 – Trzy cechy projektów strategicznych

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowymi cechami, które mogą, ale nie muszą być brane pod uwagę przy ocenie zasadności i dojrzałości projektu są następujące kwestie:

- łączenie w sobie działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych (tzw. twardych i miękkich);
- łączenie w sobie zróżnicowanych zakresów przedmiotowych;
- przyczynianie się do obniżenia kosztów świadczenia usług publicznych lub/i podnoszenie bazy podatkowej gmin działających w partnerstwie.

Wszystkie projekty strategiczne włączone do Strategii ZIT stanowią pakiet działań, dlatego też w procesie ich identyfikacji zwrócono szczególną uwagę na ich wzajemną komplementarność, a także powiązania z działaniami zaplanowanymi w ramach SRP. W procesie identyfikacji projektów, poszczególne JST miały możliwość przedstawiania przedsięwzięć o charakterze partnerskim i indywidualnym. Przedsięwzięcia partnerskie znalazły swoje odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, natomiast projekty indywidualne zgodnie z systemem realizacji SRP zostały zakwalifikowane do Programów Rozwoju poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Szczególny charakter przedsięwzięć partnerskich, których wpływ został określony na poziomie więcej niż jednej gminy w MOF Radzyń Podlaskiego został wskazany jako element realizacji instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Z uwagi na dostępny katalog przedsięwzięć, określony poprzez Cele Szczegółowe FEL dopuszczające wykorzystanie instrumentu ZIT, oraz alokację przeznaczoną dla poszczególnych MOF, zdecydowano o konieczności wyboru priorytetowych Celów Operacyjnych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, które na potrzeby ZIT określono jako Zintegrowane Cele Operacyjne. W składzie: Miasto Radzyń Podlaski, Gmina Radzyń Podlaski, Gmina Borki oraz Powiat Radzyński, podjęto zgodną decyzję, że to właśnie te cele najlepiej określają potrzeby Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kolejny rozdział prezentuje listę projektów strategicznych przewidzianych do realizacji w ramach Instrumentu ZIT. Jednocześnie zaprezentowano zarys fiszek projektowych do przedstawionych propozycji. Określają one najważniejsze elementy projektu takie jak: Nazwa projektu, wartość (UE + wkład własny), zakres rzeczowy, okres realizacji, wskazanie JST realizujących projekt, jego cel, przewidywane efekty realizacji, cel strategiczny i operacyjny strategii ponadlokalnej, cel szczegółowy w ramach FEL 2021-2027, Cel Polityki UE oraz komplementarność z innymi projektami.

8. Lista projektów zintegrowanych

Kolejnym poziomem uszczegółowienia dla systemu identyfikacji projektów w ramach strategii są planowane projekty zintegrowane. Poniższe zestawienie wyszczególnia przedsięwzięcia o charakterze partnerskim i zintegrowanym. Istotne jest, że zostały one przypisane do poszczególnych Zintegrowanych Celów Operacyjnych określonych w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Celów Szczegółowych programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

Tabela 4 – Lista projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w ramach Instrumentu ZIT

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Rodzaj projektu	Działanie SZOP FEL	Wartość dofinansowania
1.	Bezpieczny e-portal Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego	Miasto Radzyń Podlaski (Lider), Gmina Borki, Gmina Radzyń Podlaski	Zintegrowany - partnerski	2.2	461 764,00 EURO
2.	Mała retencja wodna na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego - Miasto Radzyń Podlaski	Miasto Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	3.3	2 322 246,00 EURO
3.	Odtworzenie dwóch naturalistycznych zbiorników retencyjnych na obszarze parku w msc. Wola Osowińska, Gmina Borki	Gmina Borki	Zintegrowany - w wiązce	3.3	910 685,00 EURO
4.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej Gminy Radzyń Podlaski	Gmina Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	4.3	1 259 780,00 EURO
5.	Odnawialne Źródła Energii na terenie Gminy Radzyń Podlaski	Gmina Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	4.8	331 251,00 EURO
6.	Odnawialne Źródła Energii na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego – Kryta Pływalnia w Radzynie Podlaskim	Miasto Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	4.8	610 619,00 EURO
7.	Budowa instalacji OZE dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego budynków użyteczności publicznej.	Gmina Borki	Zintegrowany - w wiązce	4.8	239 459,00 EURO
8.	Rozwój infrastruktury kształcenia zawodowego w powiecie radzyńskim poprzez uzupełnienie infrastruktury przy	Powiat Radzyński	Zintegrowany - indywidualny	7.5	762 942,00 EURO

	ZSP im. Jana Pawła II w Radzynie Podlaskim.				
9.	Program współpracy oraz wsparcia uczniów, rodziców i nauczycieli szkół ogólnokształcących i zawodowych Powiatu Radzyńskiego.	Powiat Radzyński	Zintegrowany - indywidualny	10.5	908 557,00 EURO
10.	Rozwój infrastruktury turystycznej w zabytkowym parku w Woli Osowińskiej, dz. nr 456/1 gmina Borki	Gmina Borki	Zintegrowany - w wiązce	11.2	329 443,00 EURO
11.	Modernizacja budynków po byłej szkole Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Radzynie Podlaskim wraz z zagospodarowaniem najbliższego terenu i przystosowaniem na cele kulturalne i turystyczne.	Miasto Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	11.3	840 079,00 EURO
12.	Modernizacja i remont budynku Szkoły Podstawowej w Paszkach Dużych wraz z przystosowaniem do celów kulturalnych i zagospodarowaniem terenu.	Gmina Radzyń Podlaski	Zintegrowany - w wiązce	11.3	455 729,00 EURO

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane projekty² przewidziane są do realizacji w trybie pozakonkursowym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Należy zaznaczyć, iż Strategia ZIT jest w tym przypadku uzasadnieniem dla realizacji wskazanych projektów. Jednocześnie jest ona również wyrazem udziału Związku ZIT w procesie wyboru do dofinansowania projektów, o którym mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego, wynikających ze strategii ZIT. Ma to miejsce poprzez umieszczenie w strategii ZIT listy projektów, które mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach właściwego programu.

Projekty zostały wyłonione w drodze identyfikacji przeprowadzonej przez Związek ZIT. Partnerzy MOF, spośród propozycji projektów planowanych do realizacji w perspektywie

² Fiszki projektów zintegrowanych stanowią załącznik do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na lata 2021-2027

finansowej UE 2021-2027 wybrali projekty o charakterze zintegrowanym, które odpowiadają na potrzeby MOF. Projekty wyznaczone do realizacji w ramach instrumentu ZIT zostały opisane w ramach fiszek projektowych opisujących m.in. zakres, cele i efekty interwencji. Zawierają one szeroki zasób informacji na temat poszczególnych projektów i zostaną przekazane do IZ FEL 2021-2027 w celu określenia możliwości ich finansowania ze środków programu regionalnego. Umieszczenie projektu na przedmiotowej liście jest warunkową deklaracją jego realizacji oraz związane jest z zarezerwowaniem środków w ramach alokacji przeznaczonej dla MOF RP.

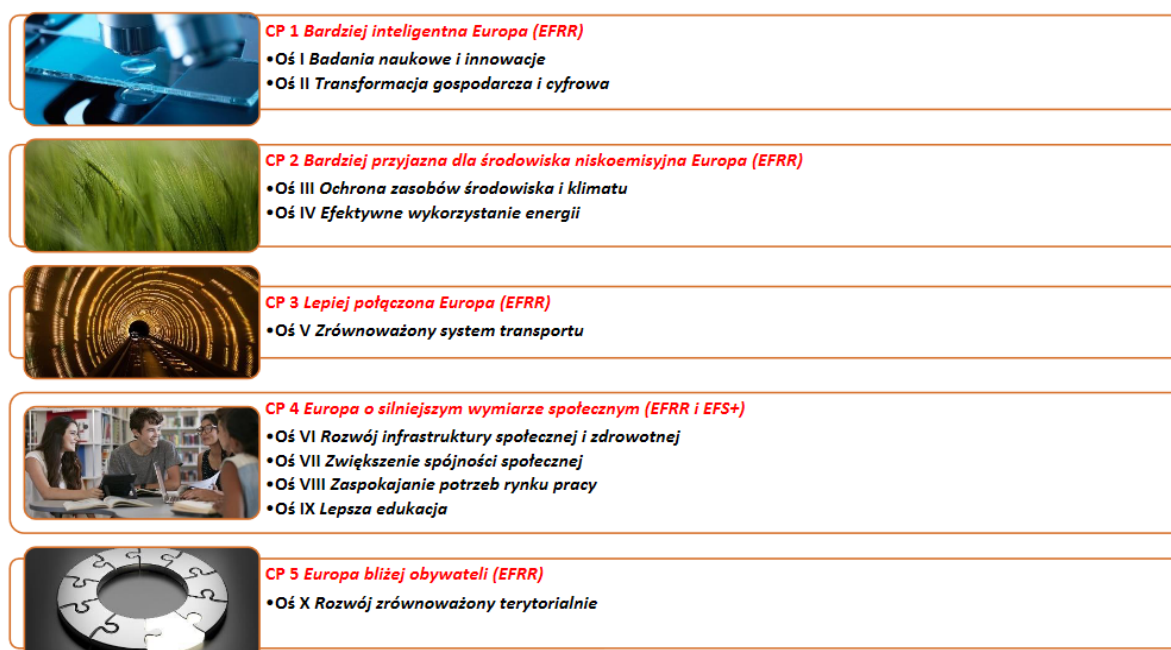
Zintegrowane projekty, finansowane w ramach instrumentu ZIT będą realizowane w formule projektów partnerskich oraz indywidualnych, wywierających wpływ na więcej niż jedną gminę. Projekt partnerski z zakresu cyfryzacji usług realizowany będzie przez Lidera (Miasto Radzyń Podlaski) na rzecz wszystkich gmin MOF. Działanie wpisuje się w cele rozwoju MOF Radzyna Podlaskiego objętego instrumentem ZIT i jest ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i potencjałów rozwojowych. W przypadku projektów realizowanych indywidualnie przez poszczególne samorządy, każda JST będzie realizowała zadania na swoim terenie, ale końcowe efekty projektu pozwolą osiągnąć cele strategiczne MOF. W przypadku projektów realizowanych indywidualnie możemy wyróżnić projekty, które będą zintegrowane w ramach wiązki projektowej. Oznacza to występowanie powiązań pomiędzy projektami ZIT o tożsamym zakresie tematycznym (ten sam typ projektu) w danym Celu Szczegółowym, dla których można określić efekt zintegrowanego oddziaływania na obszar więcej niż 1 gminy MOF. Deklarowany jest tutaj wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu.

9. Źródła finansowania

W związku z wyznaczeniem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego, w którego skład wchodzi Miasto Radzyń Podlaski, Gmina Radzyń Podlaski i Gmina Borki (dodatkowo Powiat Radzyński pełni rolę Partnera MOF), najistotniejszym źródłem finansowania inwestycji dla ww. JST będzie instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Będzie on realizowany w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. W ramach instrumentu terytorialnego realizowane będą projekty w trybie pozakonkursowym, które mają charakter zintegrowany.

Niniejszy dokument z uwagi na wykonawczy charakter w stosunku do SRP przewiduje wyłącznie realizację projektów wykorzystujących finansowanie w ramach instrumentu ZIT. Działania określone w Strategii ZIT MOF są poparte możliwościami i chęcią ich realizacji przez poszczególne JST również w kontekście zapewnienia wkładów własnych.

Powyższy rysunek prezentuje układ celów strategicznych i operacyjnych Programu FEL 2021-2027. Większość z nich jest dostępna dla MOF woj. lubelskiego w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. W przypadku MOF Radzyna Podlaskiego, na podstawie dokonanej analizy dokonano wyboru Zintegrowanych Celów Operacyjnych realizujących założenia Osi: II, III, VII, IX i X.

Źródło: <https://www.rpo.lubelskie.pl>

Dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego przyznano alokację na poziomie 9 432 554,00 EURO do wykorzystania na wybrane Cele Szczegółowe FEL 2021-2027 umożliwiające wykorzystanie instrumentu ZIT. Montaż finansowy zaplanowanych projektów zapewnia jednocześnie o wkładzie własnym poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego na poziomie 15% alokacji co stanowi kwotę 1 664 568,35 EURO dla całego MOF. Najwięcej środków zaplanowano w ramach Celu Polityki 2, co umożliwi finansowanie przedsięwzięć z zakresu adaptacji do zmian klimatu oraz ochrony powietrza poprzez termomodernizację i zwiększenie poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Zastosowanie znajdzie tutaj zarówno forma dotacji jak i instrumentów zwrotnych. Alokacja dla MOF Radzyna Podlaskiego ma swoje źródło finansowania w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dla projektów inwestycyjnych) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego+ dla tzw. projektów miękkich.

Tabela 5 – Montaż finansowy Strategii ZIT

Cel Polityki	Wkład UE (EURO)	Wkład JST (EURO)	Wkład UE (%)	Wkład JST (%)
CP 1 (dotacja)	461 764,00	81 487,76	85%	15%
CP 2 (dotacja)	4 492 711,00	792 831,35	85%	15%
CP 2 (CS 2ii – IF)	1 181 329,00	208 469,82	85%	15%
CP 4 EFRR (dotacja)	762 942,00	134 636,82	85%	15%
CP 4 EFS+ (dotacja)	908 557,00	160 333,59	85%	15%
CP 5(dotacja)	1 625 251,00	286 809,00	85%	15%
RAZEM	9 432 554,00	1 664 568,35	85%	15%

Źródło: opracowanie własne.

10. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT

Warunki realizacji ZIT w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym określa Umowa Partnerstwa oraz ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Jest to szereg wymagań, które musi spełnić Związek ZIT, aby mieć możliwość wykorzystania instrumentu ZIT na swoim terytorium.

Pierwszym wymogiem jest: zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa (powołanie Związku ZIT). Będzie on pełnił funkcję wspólnej reprezentacji władz miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie wobec władz krajowych i regionalnych. Podstawowym zadaniem Związku ZIT jest kreowanie polityki rozwoju na obszarze realizacji ZIT i koordynowanie realizacji projektów wynikających ze Strategii ZIT. Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego zdecydował o formalizacji współpracy na podstawie jednej z dopuszczalnych form, czyli art. 74 ustawy o samorządzie gminnym. Wola współpracy znalazła swoje odzwierciedlenie w zapisach Porozumienia Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego o współpracy w zakresie realizacji instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2021-2027.

Drugim wymaganym elementem realizacji instrumentu ZIT jest: przygotowanie i przyjęcie wspólnej Strategii ZIT, która pełni rolę strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego. Niniejsza strategia została opracowana zgodnie z wszelkimi zasadami wskazanymi w przepisach prawa i zawiera wszelkie niezbędne elementy charakterystyczne dla tego typu dokumentu. Jednocześnie, proces jej przygotowania i przyjęcia spełnia wszelkie wymagania formalno-prawne.

Kolejny element wskazany w Umowie Partnerstwa to: finansowanie strategii ZIT. Projekty z niej wynikające mogą być finansowane w ramach regionalnego programu zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego+ w ramach wydzielonych działań. Związek ZIT powinien uzyskać potwierdzenie możliwości finansowania projektów wskazanych w Strategii ZIT ze środków programu. Potwierdzeniem finansowania Strategii ZIT, jak również wskazanych w niej projektów, jest opinia właściwej Instytucji Zarządzającej. W związku z wolą wykorzystania środków w ramach programu regionalnego województwa lubelskiego, Strategia ZIT MOF podlegać będzie opiniowaniu IZ FEL 2021-2027.

Czwartym wymogiem stawianym na poziomie UP jest: zakres tematyczny ZIT. Projekty ZIT mogą realizować wszystkie cele polityki spójności wskazane w rozporządzeniu ogólnym. W ramach MOF RP wybrano do realizacji działania związane z CP 1, CP 2, CP 4, CP 4 EFS+ oraz CP 5. Interwencja wdrażana w ramach Strategii ZIT MOF w perspektywie finansowej 2021-2027 będzie mieć charakter zintegrowany i ponadlokalny oraz posłuży wzmocnieniu relacji funkcjonalnych pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

Ostatnie wymaganie w zakresie instrumentu ZIT skierowane jest do władz regionalnych i dotyczy: zawarcia stosownych zapisów w programie regionalnym. Realizacja projektów ZIT w ramach programu regionalnego wymaga wyodrębnienia dedykowanych działań w ramach co najmniej dwóch priorytetów programu finansowanych z co najmniej dwóch celów polityki spójności. Taki stan rzeczy znajduje odzwierciedlenie w programie FEL 2021-2027 dając tym

samym możliwością realizacji instrumentu ZIT przez miejskie obszary funkcjonalne z terenu województwa lubelskiego.

Rysunek 8 – Warunki realizacji instrumentu ZIT w perspektywie UE 2021-2027

Źródło: opracowanie własne.

Zarówno niniejsza strategia jak i cały proces jej opracowania oraz zawiązywania Partnerstwa spełniają wszelkie wymogi formalne, prowadzące do realizacji ZIT na terenie MOF Radzyna Podlaskiego. Należy w tym miejscu również zaznaczyć, że realizacja postanowień Strategii ZIT MOF będzie procesem ciągłym, wymagającym monitoringu postępujących w otoczeniu zmian o charakterze prawnym, gospodarczym i politycznym.

Niezbędne będzie również dostosowywanie się członków niniejszego partnerstwa do konkretnych uwarunkowań, sytuacji oraz problemów mogących pojawić się na etapie wdrażania. Proces ten wymaga zaangażowania i współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz lokalnych interesariuszy. Gwarantem sukcesu jest tutaj współpraca oparta na partnerskich relacjach, zgodnych z wypracowanymi zasadami.

10.1. Porozumienie Gmin MOF w trybie art. 74 ustawy o samorządzie gminnym

Podstawą funkcjonowania Związku ZIT jest: Porozumienie Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego o współpracy w zakresie realizacji instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2021-2027 zawarte w dniu 21 marca 2023 r. Dokument został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego. Sygnatariuszami porozumienia są: Miasto Radzyń Podlaski, Gmina Radzyń Podlaski, Gmina Borki i Powiat Radzyński. Porozumienie jest podstawą zawiązania zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa, określeniem zakresu rzeczowego i zasad jego

funkcjonowania oraz wskazaniem praw i obowiązków poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego MOF RP.

Liderem Porozumienia jest Miasto Radzyń Podlaski, reprezentowane przez Burmistrza Miasta Radzyń Podlaski. Dlatego też, to właśnie po stronie tej jednostki znajdują się szczególne uprawnienia i obowiązki w zakresie kształtowania partnerstwa i jego działań związanych z wdrażaniem wspólnego dokumentu strategicznego.

Strony Porozumienia mają równe prawa, dostęp do informacji, możliwość uczestnictwa w spotkaniach i szkoleniach dotyczących MOF. Deklarują wykonywanie powierzonych im zadań terminowo i z należytą starannością. Ponoszą też odpowiedzialność za skuteczne i terminowe wdrożenie Strategii MOF zgodnie z treścią Porozumienia oraz zobowiązują się współdziałać w celu osiągnięcia określonych w niej celów.

Organem decyzyjnym jest Rada MOF. W jej skład wchodzi przedstawiciele organów wykonawczych Stron lub osoby ich reprezentujące, które posiadają stosowne upoważnienie. Rada MOF zwoływana jest przez Przewodniczącego zgodnie z bieżącymi potrzebami Partnerów w zakresie działań Związku ZIT, co najmniej dwa razy w roku kalendarzowym. Decyzje Rady MOF zapadają w formie uchwał, przyjmowanych zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy składu Rady MOF. W przypadku równej liczby głosów oddanych „za” i „przeciw” decyduje głos Lidera.

Tabela 6 – Najważniejsze zadania organów Porozumienia MOF RP

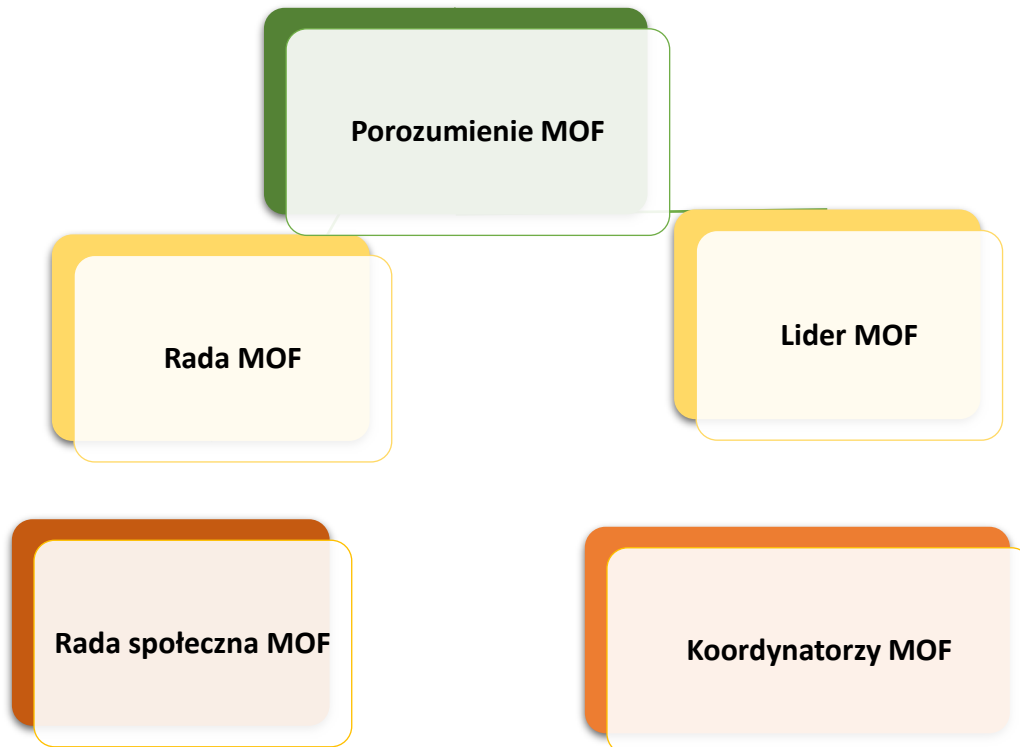
LIDER MOF	RADA MOF
<p>1) negocjowanie, konsultowanie, ustanowienie i realizacja instrumentu ZIT dla MOF,</p> <p>2) negocjowanie i zawieranie Porozumień/Umów z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, właściwym Ministerstwem oraz innymi instytucjami w sprawach dotyczących realizacji zadań w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027,</p> <p>3) koordynowanie wszelkich prac związanych z przygotowaniem, realizacją i programowaniem instrumentu ZIT w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027,</p>	<p>1) podejmowanie uchwał dotyczących wszelkich kwestii realizowanych w ramach działań MOF;</p> <p>2) opiniowanie Strategii ZIT i innych dokumentów strategicznych, opracowywanych dla MOF oraz konsultowanie i akceptowanie ich aktualizacji;</p> <p>3) wyznaczanie kierunków rozwoju Partnerstwa MOF, w tym wskazywanie działań/projektów planowanych do realizacji w ramach instrumentu ZIT;</p> <p>4) podejmowanie działań w zakresie promocji MOF;</p>

<p>4) opracowanie Strategii ZIT we współpracy z wszystkimi Stronami Porozumienia,</p> <p>5) przyjęcie i aktualizacja Strategii ZIT po zasięgnięciu opinii Rady MOF wyrażonej w formie uchwały, poprzedzonej przyjęciem projektu dokumentu Strategii ZIT przez poszczególne Rady Jednostek Samorządu Terytorialnego (dalej: JST) Stron Porozumienia,</p> <p>6) opracowywanie i uzgadnianie innych dokumentów wymaganych przepisami prawa i niezbędnych do realizacji postanowień Porozumienia oraz ich aktualizacja.</p>	<p>5) wypracowywanie propozycji rozwiązań mających wpływ na zwiększenie efektywności rozwoju MOF.</p>
---	---

Źródło: opracowanie własne.

Istotną rolę pełnią również Koordynatorzy MOF. Aktywnie uczestniczyli oni w procesie opracowania Strategii ZIT, a ich podstawowym zadaniem jest bieżąca współpraca ze wszystkimi Stronami Porozumienia w zakresie realizacji zadań związanych z MOF.

Rysunek 9 – Organy Porozumienia i systemu wdrażania Strategii ZIT MOF

Źródło: Opracowanie własne.

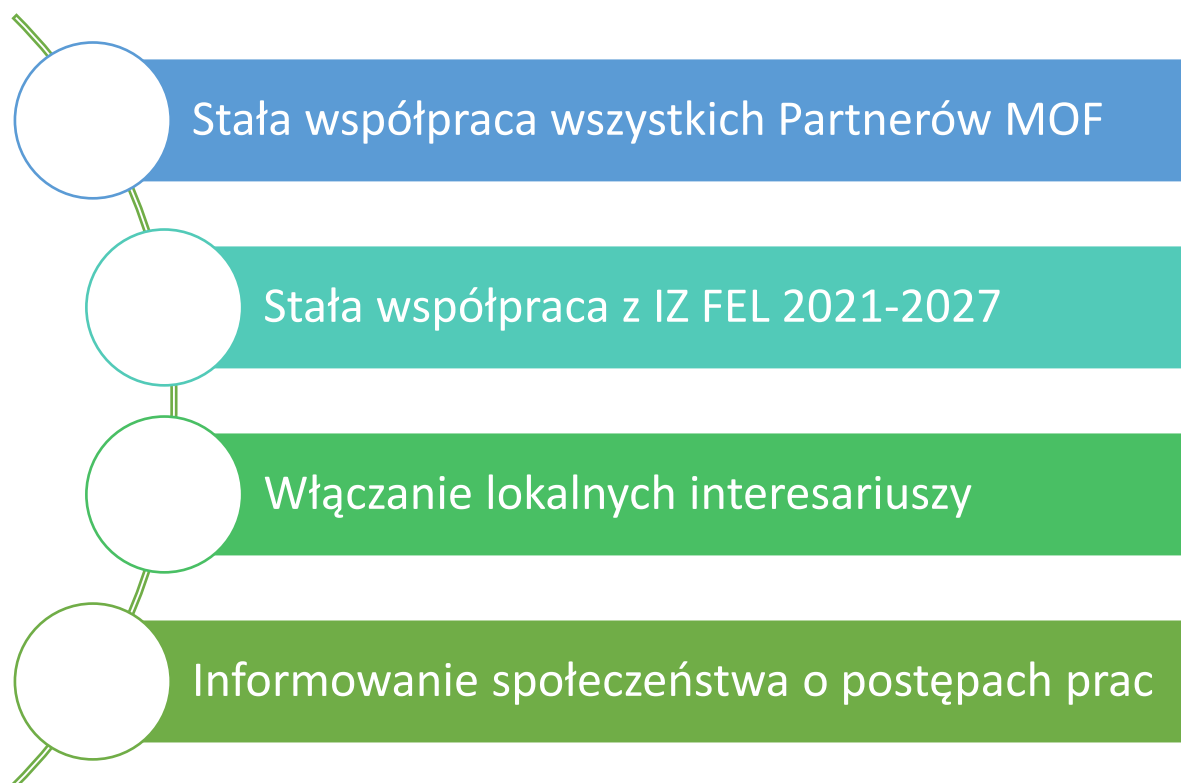
Natomiast w celu umożliwienia zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych w przygotowanie i realizację Strategii ZIT, w strukturze Związku ZIT uwzględniono powołanie Rady Społecznej MOF. Będzie ona stanowić ciało doradcze Rady MOF i Lidera, a jej skład powoływany został w drodze Uchwały Rady MOF. Organ ten składa się z przedstawicieli lokalnych interesariuszy m.in. społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i organizacji społecznych.

Ogólny schemat organów Porozumienia i systemu wdrażania Strategii ZIT MOF przedstawia się jak na powyższym rysunku. Należy zaznaczyć, że podstawowym filarem Partnerstwa będzie skuteczna współpraca. Oparcie funkcjonowania Związku ZIT o zasady partnerstwa, równości i wzajemnego zaufania z pewnością pozwolą na skuteczną realizację instrumentu ZIT, co przełoży się na poprawę warunków mieszkańców całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

10.2. Wdrażanie strategii i monitoring wskaźników

Wdrażanie i monitoring wskaźników są procesami trwale związanymi z procesem planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii ZIT MOF i ewentualnie w miarę pojawiających się zmian warunków otoczenia dokonywać jej aktualizacji. Należy przy tym zaznaczyć, że w przypadku instrumentu ZIT, zgodnie z postanowieniami Porozumienia MOF: Strony Porozumienia odpowiadają za monitoring wskaźników realizowanych przez siebie projektów.

Rysunek 10 – Zasady wdrażania Strategii ZIT MOF

Źródło: Opracowanie własne.

Wdrażanie Strategii ZIT MOF będzie procesem polegającym na realizacji zintegrowanych projektów strategicznych prowadzących do osiągnięcia zakładanych Zintegrowanych Celów Operacyjnych. Projekty będą realizowane w ramach instrumentu ZIT w ramach programu FEL 2021-2027. Wdrażanie jest procesem związanym z czterema podstawowymi zasadami, o których należy pamiętać na każdym etapie prac.

Stała współpraca wszystkich Partnerów MOF jest warunkiem podstawowym w procesie realizacji wspólnej strategii. Z uwagi na fakt, że Instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych przewiduje wyłącznie realizację projektów, których efekty przewidywane są dla obszaru więcej niż jednej gminy, to bez współpracy JST jego realizacja nie jest możliwa.

Bardzo istotna jest również współpraca z Instytucją Zarządzającą programem FEL 2021-2027, która będzie weryfikować kwalifikowalność działań zaplanowanych przez MOF oraz ich zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030.

Nie należy zapominać również o włączaniu lokalnych interesariuszy na każdym etapie prac. W ramach Strategii ZIT MOF będzie to zagwarantowane poprzez powołanie Rady Społecznej MOF jako organu doradczego w sprawach ZIT.

Ostatnim elementem jest informowanie społeczeństwa o realizowanych działaniach. Ze względu na to, że możliwość wykorzystania Instrumentu ZIT dla miast średnich i ich OF jest dostępna dopiero od perspektywy finansowej UE 2021-2027, należy zadbać o rzetelne informowanie społeczeństwa na temat korzyści jakie płyną ze współpracy JST.

Monitoring jako proces nadzorczy będzie polegał na bieżącej analizie postępów w osiąganiu założeń strategicznych w tym wskaźników rezultatu i produktu określonych w niniejszej strategii. Zbieranie danych powinno odbywać się w ramach realizacji poszczególnych projektów. Dobrą praktyką w zakresie monitoringu jest opracowywanie przez Lidera MOF (przy współpracy ze wszystkimi Partnerami i w oparciu o dane przez nich dostarczone) raportów rocznych z realizacji postanowień strategii. Wszystkie jednostki realizujące działania wynikające ze Strategii ZIT zobowiązane są do gromadzenia danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu określonych dla poszczególnych projektów. Partnerzy mają również obowiązek sprawnego i regularnego przekazywania niniejszych informacji do Lidera MOF.

Wyniki takich zestawień powinny być również analizowane na forum Rady MOF. W przypadku pozytywnej oceny postępów prac nie będą podejmowane żadne działania naprawcze. Natomiast w przypadku negatywnej oceny wyników monitorowania Strategii ZIT powinna nastąpić identyfikacja odchyleń i analiza ich przyczyn.

Nieskomplikowany proces ciągłego monitoringu postanowień strategii będzie gwarantem skutecznej oceny realizowanych działań zarówno pod kątem osiągania zakładanych wskaźników, jak i efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na działania strategiczne. Należy również zaznaczyć, że projekty realizowane w ramach niniejszej strategii z udziałem środków zewnętrznych, będą podlegać monitoringowi IZ FEL 2021-2027 zgodnie z umową o dofinansowanie i wytycznymi programu.

W procesie wdrażania Strategii ZIT zasadne jest również zaplanowanie ewaluacji strategii w połowie (mid-term) oraz na koniec okresu realizacji (ex-post). Proces ewaluacji pozwoli na całościowe określenie stopnia realizacji postanowień strategii. Badania te mają charakter fakultatywny i mogą zostać przeprowadzone również przez podmiot zewnętrzny.

Ewaluacja mid-term jest prowadzona w celu diagnozy stopnia, w jakim udało się osiągnąć zakładane wskaźniki rezultatu w połowie realizacji Strategii (tj. po roku 2024). Badanie ewaluacyjne ma za zadanie dostarczyć cenne wnioski, pozwalające na określenie prawdopodobieństwa osiągnięcia wskaźników strategicznych, mając na uwadze dotychczas podjęte działania i zrealizowane projekty. Dzięki przeprowadzonym analizom można zidentyfikować obszary wymagające usprawnień, po czym podjąć aktywność w celu ich wdrożenia. Badanie ewaluacyjne mid-term pozwala więc zwiększyć skuteczność i efektywność interwencji, uwzględniając zmieniający się kontekst społeczny oraz instytucjonalny. Może być również wykorzystane jako przesłanka do aktualizacji zapisów Strategii.

Ewaluacja ex-post jest społeczno-ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. W ramach tego typu badania, należy dokonać całościowej oceny interwencji, dlatego też ewaluację ex-post często określa się mianem ewaluacji podsumowującej. Specyfika ewaluacji ex-post polega na tym, że w badaniu uwzględnione zostają realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa jest odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu.

11. Opis zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Strategia ZIT MOF jest dokumentem wdrożeniowym określającym obszary interwencji w ramach Instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych przewidzianego do realizacji w ramach FEL 2021-2027. Instytucja Zarządzająca przewidziała w programie alokację na projekty dedykowane wyznaczonemu wcześniej MOF. Zgodnie z zasadami realizacji instrumentu ZIT niezbędne jest zaangażowanie Partnerów społeczno-gospodarczych zarówno na etapie opracowania jak i wdrażania dokumentu.

11.1. Rada społeczna MOF

Rada Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego w dniu 12 kwietnia 2023 r. podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia zasad ustalenia składu oraz Regulaminu działania Rady Społecznej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego. Organ ten pełni rolę ciała doradczego ds. przygotowania i wdrażania Strategii ZIT MOF Radzyna Podlaskiego i będzie wspierać Lidera i Radę MOF w realizacji działań związanych z instrumentem ZIT.

Ciało Doradcze stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z członkami Porozumienia, a także sprawować będzie funkcję konsultacyjno–opiniotwórczą w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT. Ciało Doradcze działa w imieniu wszystkich właściwych dla obszaru realizacji ZIT partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz

ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji z terenu gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego.

Po przeprowadzonym procesie naboru członków, w dniu 10 lipca 2023 r. podczas posiedzenia Rady Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego podjęto uchwałę w sprawie powołania składu Rady Społecznej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego. Wszyscy Partnerzy MOF jednogłośnie zaakceptowali skład ciała doradczego.

Rada społeczna uprawniona jest do opiniowania Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Członkowie ciała doradczego będą mogli zgłaszać swoje uwagi do dokumentu w procesie konsultacji społecznych, a następnie zaopiniują ostateczną wersję Strategii ZIT MOF przed jej przyjęciem.

Rada społeczna zajmuje stanowisko w sprawach zakresu jej kompetencji w formie opinii, która jest formułowana w drodze uzgodnienia stanowisk lub Uchwał. Organ ten podejmuje uchwały w drodze porozumienia poprzez uzgodnienie wspólnego stanowiska lub w przypadku rozbieżności stanowisk zwykłą większością głosów, w głosowaniu jawnym, w obecności co najmniej 1/2 składu Rady.

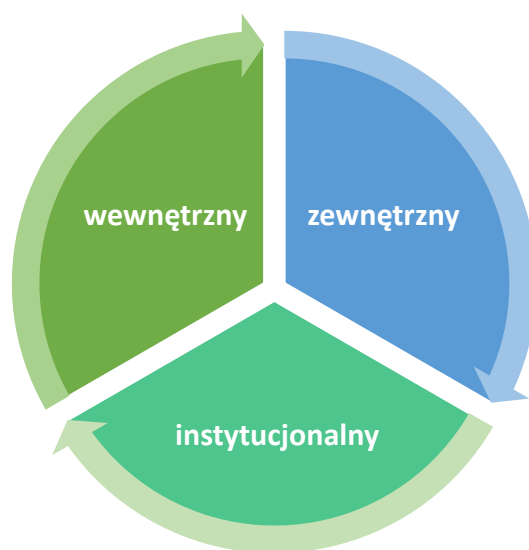
11.2. Konsultacje z mieszkańcami MOF

W związku z tym, że strategia jest dokumentem operacyjnym dla czterech jednostek samorządu terytorialnego domyślnie określono również jej zakres terytorialny oddziaływania oraz krąg potencjalnych interesariuszy. Dlatego też można powiedzieć, że konsultacje prowadzone były w trzech wymiarach:

- wewnętrznym: dokument został przygotowany i konsultowany w gronie JST MOF tj. Partnerów Porozumienia ZIT,
- zewnętrznym: projekt Strategii ZIT MOF w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych publikowany był na stronach internetowych, BIP i portalach społecznościowych Gmin MOF,
- instytucjonalnym: przygotowany dokument został przekazany do właściwej instytucji zarządzającej programem celem pozytywnego zaopiniowania w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu.

Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w prace nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT jest niezwykle istotne. Podejście partycypacyjne ma zagwarantować jak najlepsze dopasowanie interwencji do potrzeb wszystkich mieszkańców obszaru.

Rysunek 11 – Trzy wymiary konsultacji Strategii ZIT MOF

Źródło: Opracowanie własne.

Partnerzy MOF zdając sobie sprawę z istotności i roli jaką pełni podejście partycypacyjne i zaangażowanie lokalnych interesariuszy, podjęli decyzję o umocowaniu w Porozumieniu ZIT organu doradczego tj. Rady Społecznej MOF. Wszystkie podmioty wchodzące w jej skład brały czynny udział w opiniowaniu Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na etapie jej opracowywania. Na etapie wdrażania mają również prawo do opiniowania decyzji Rady oraz Lidera MOF związanych z przygotowaniem i wdrażaniem strategii wyrażonych w formie uchwał lub stanowisk. Takie podejście pozwala na wykorzystanie potencjału wszystkich zaangażowanych stron i jednocześnie buduje poczucie wspólnej odpowiedzialności władz samorządowych i mieszkańców za przygotowanie dokumentu, a następnie jego realizację.

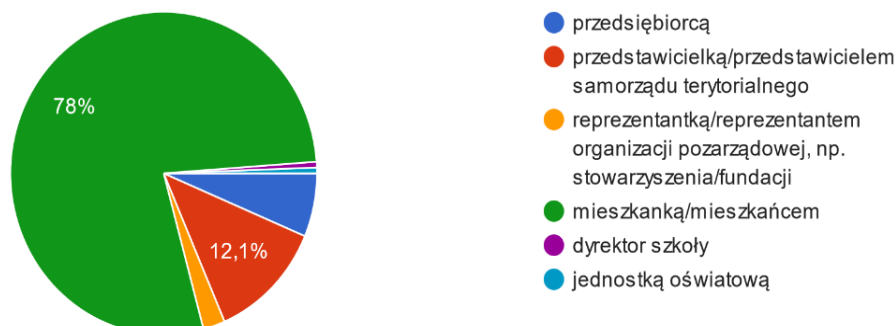
Należy również zwrócić uwagę, że Strategia ZIT jest dokumentem o charakterze wykonawczym w stosunku do Strategii Rozwoju Ponadlokalnej obejmującej szerszy zakres terytorialny. Dlatego też, szereg działań z zakresu włączania wszystkich interesariuszy został zrealizowany już na początkowym etapie prac.

Pierwszym etapem działań konsultacyjnych były ankiety skierowane do mieszkańców wszystkich JST zaangażowanych w proces opracowania Strategii Ponadlokalnej, jako dokumentu nadrzędnego nad Strategią ZIT MOF. W procesie tym, wszyscy zainteresowani mogli się wypowiedzieć na temat stanu, problemów i kierunków rozwoju obszaru realizacji Strategii Ponadlokalnej. Wskazując silne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia rozwojowe w realny sposób przedstawili swoje opinie, które na kolejnym etapie prac zostały wykorzystane w procesie przygotowania analizy SWOT. W ramach niniejszej ankiety, mieszkańcy mieli również możliwość wskazywania potrzeb i oczekiwań w zakresie kierunków rozwoju obszaru i realizacji strategicznych projektów ponadlokalnych i komplementarnych.

Opinie mieszkańców przyjmowane były na podstawie ankiety on-line oraz na piśmie. Informacja o procesie i formularz on-line ankiety umieszczone zostały na stronach internetowych i profilach mediów społecznościowych poszczególnych JST.

2. Czy jest Pani/Pan?

173 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem narzędzia Formularze Google.

Do wypełnienia ankiety podeszło 173 osoby. Zdecydowanie największa liczba wypełniających ankietę zidentyfikowała się jako mieszkańcy obszaru funkcjonalnego. Była to grupa licząca 78% wszystkich wypełniających ankietę. Jednak wśród respondentów możemy odnotować również przedstawicieli: samorządu terytorialnego (12,1 %) oraz przedsiębiorców (6,4 %) i organizacji pozarządowych (2,3 %). Informacje uzyskane w ramach niniejszej ankiety pozyskane od mieszkańców gmin wchodzących w skład MOF, posłużyły również jako podstawa prac w procesie przygotowania Strategii ZIT.

Odbyły się również dwa spotkania partycypacyjne, na które zaproszono przedstawicieli urzędów gmin, jednostek organizacyjnych podległych gminom oraz zainteresowanych przedstawicieli rad gmin, sołtysów, organizacji pozarządowych. Podczas pierwszego spotkania o charakterze informacyjnym omówiono: zasady opracowania strategii ponadlokalnych oraz pakiet projektów rozporządzeń Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027 wraz z uwarunkowaniami i planami Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania polityki spójności w przyszłej perspektywie finansowej, ze szczególnym uwzględnieniem terytorialnego wymiaru wsparcia. Część dyskusji poświęcona była również realizacji Instrumentu ZIT. Podczas spotkania dokonano także analizy dokumentów na poziomie krajowym i regionalnym: projektu Umowy Partnerstwa i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030. Interesariusze mieli również możliwość przedstawienia swoich planów, oczekiwań i potrzeb w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego. Drugi warsztat miał charakter roboczy i odnosił się do wypracowania ostatecznej wersji analizy SWOT, wypracowania najważniejszych problemów obszaru, a także celów strategicznych i operacyjnych. Zwrócono również uwagę na kwestię kierunków działań oraz identyfikacji projektów pilotażowych odpowiadających zidentyfikowanym problemom.

Po opracowaniu ostatecznej wersji projektu Strategii ZIT MOF zrealizowany zostanie proces konsultacji społecznych zgodnie z zasadami przyjętymi w tym zakresie przez poszczególne gminy. Należy zaznaczyć, że na podstawie zapisów ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, do Strategii ZIT nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia

polityki rozwoju. Nieokreślony jest zatem minimalny czas prowadzenia konsultacji oraz wykaz podmiotów, do których należy przekazać dokument.

Rysunek 13 – Udział lokalnych interesariuszy w przygotowaniu i realizacji Strategii Ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Konsultacje będą stanowiły otwarty proces dialogu władz samorządowych z mieszkańcami i innymi interesariuszami, mający na celu podjęcie optymalnych decyzji w zakresie rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Zakres, termin i sposób organizacji procesu konsultacji został ogłoszony na stronach internetowych gmin przygotowujących projekt Strategii ZIT MOF. Każdy mieszkaniec mógł przesać (za pośrednictwem formularza do zgłaszania uwag dostępnego na stronach internetowych lub w formie papierowej) swoje uwagi do dokumentu. Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji, zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, zostało przygotowywane w terminie 30 dni od zakończenia procesu i zamieszczone na stronach internetowych poszczególnych gmin. Raport z konsultacji stanowił będzie załącznik do niniejszej strategii.

Cały proces pozwoli na zaangażowanie różnych grup społecznych w przygotowanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na lata 2021-2027, co jest również zapowiedzią pełnej współpracy z mieszkańcami na etapie wdrażania strategii i realizacji poszczególnych inwestycji.

Strategia ZIT została również przekazana do RDOŚ oraz PWIS w celu określenia ewentualnej konieczności przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko, określonej w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko. Powyższe instytucje zgodnie wydały opinię, iż Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radzyna Podlaskiego na lata 2021-2027 nie wymaga opracowania prognozy oddziaływania na środowisko, a jej zapisy spełniają warunki możliwości odstąpienia od procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wykaz skrótów

art. – artykuł

BDL – Bank Danych Lokalnych

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

CEPIK – Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców

CO – Cel operacyjny

CS – Cel szczegółowy

CP – Cel Polityki

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FEL – Fundusze Europejskie dla Lubelskiego

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

FEPW – Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej

FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

JST – jednostki samorządu terytorialnego

KPO – Krajowy Plan Odbudowy

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

MOF RP – Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego

OF – Obszar Funkcjonalny

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

PWIS – Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

SRWL 2030 – Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030

SWOT – Analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń

UE – Unia Europejska

ZCO – Zintegrowany Cel Operacyjny

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Spis rysunków

Rysunek 1 – Elementy analizy SWOT	13
Rysunek 2 – Analiza SWOT	14
Rysunek 3 – Układ celów strategicznych i operacyjnych SRP	15
Rysunek 4 – Wybrane cele operacyjne SRP zidentyfikowane jako Zintegrowane Cele Operacyjne ZIT.....	16
Rysunek 5 – Matryca Zintegrowanych Celów Operacyjnych ZIT i CS FEL 2021-2027	17
Rysunek 6 – Trzy cechy projektów strategicznych.....	22
Rysunek 7 – Układ celów strategicznych i operacyjnych Programu FEL 2021-2027	27
Rysunek 8 – Warunki realizacji instrumentu ZIT w perspektywie UE 2021-2027.....	29
Rysunek 9 – Organy Porozumienia i systemu wdrażania Strategii ZIT MOF.....	31
Rysunek 10 – Zasady wdrażania Strategii ZIT MOF.....	32
Rysunek 11 – Trzy wymiary konsultacji Strategii ZIT MOF.....	36
Rysunek 12 – Zestawienie uczestników ankiety wg grup interesariuszy.....	37
Rysunek 13 – Udział lokalnych interesariuszy w przygotowaniu i realizacji Strategii Ponadlokalnej.....	38

Spis map

Mapa 1 – Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie lubelskim	4
Mapa 2 – Miejski Obszar Funkcjonalny Radzyna Podlaskiego	5

Spis tabel

Tabela 1 – Wymagania wobec Strategii ZIT na poziomie europejskim i krajowym.....	6
Tabela 2 – Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT	9
Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe	18
Tabela 4 – Lista projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w ramach Instrumentu ZIT.....	24
Tabela 5 – Montaż finansowy Strategii ZIT	27
Tabela 6 – Najważniejsze zadania organów Porozumienia MOF RP.....	30

Źródła:

1. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.
2. Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
3. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035
4. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
5. <https://www.rpo.lubelskie.pl>